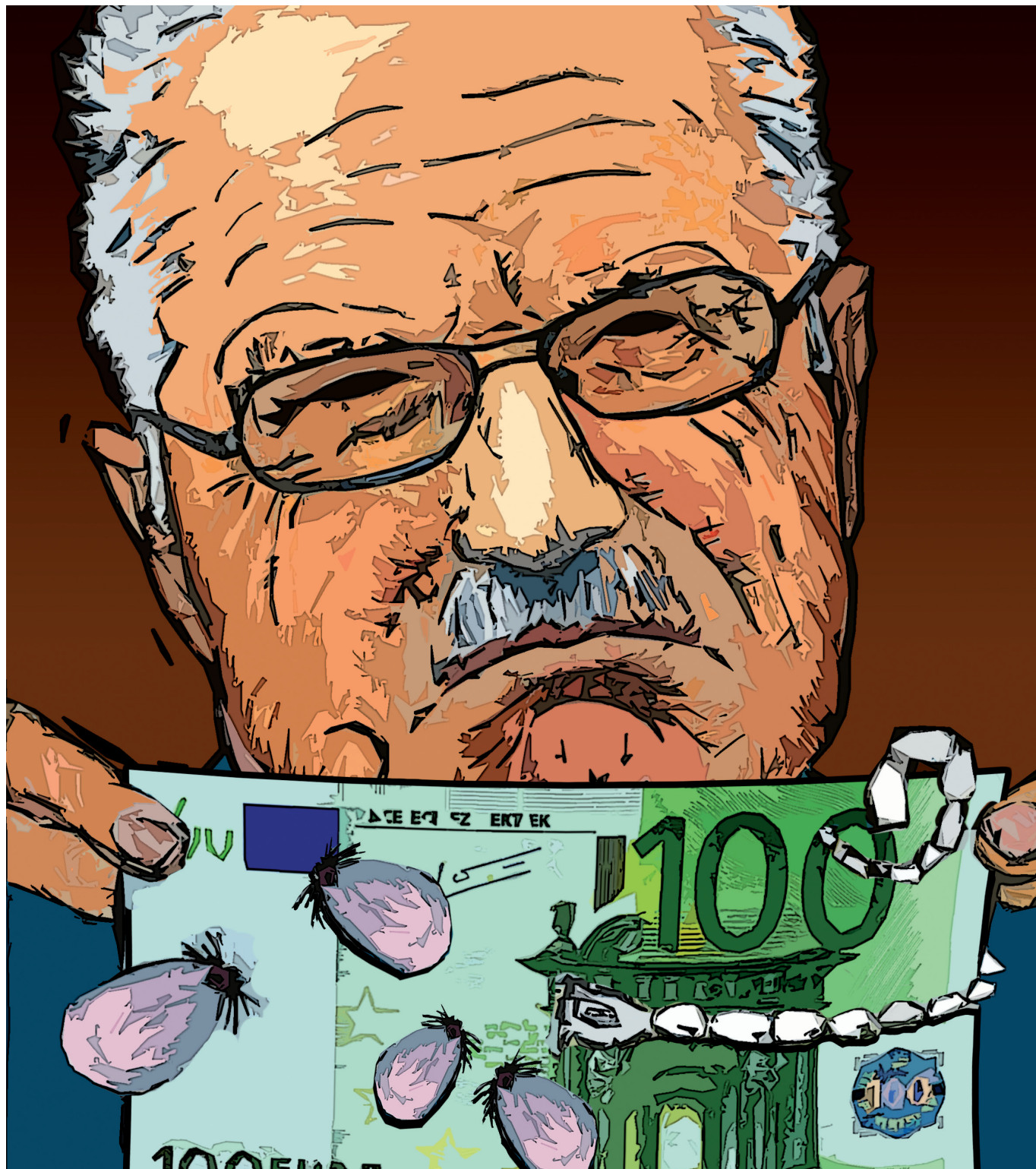

FALEŠNÉ VÝKLADY KRIZE: NACIONALISMUS A RASISMUS NA VZESTUPU,
STANOVISKO SOLIDARITY S ŘECKEM, TÝDEN NEKLIDU, SANKCE PROTI ÍRÁNU, ODPOUŠTĚNÍ
POPLATKŮ ZA EMISE, GORILY NA SLOVENSKU, ROSA LUXEMBURGOVÁ, JACQUES RANCIÉREA

VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA ZA PŘÍSPĚNÍ KOLEKTIVU AUTORŮ A SOCIALISTICKÉHO KRUHU

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370

Web: www.socsol.cz

E-mail: redakce@socsol.cz

info@socsol.cz

Šéfredaktor:

Lukáš Matoška

Redaktoři:

Dominik Forman, Jana Glivická, Vítězslav Lamač, Štěpán Lohr, Jan Růžička

Do tohoto čísla původními texty a překlady přispěli:

Vít Bejček, Julián Bosák, Thomas Franke, Jana Glivická, Jan Gruber, Dana Hladíková, Tomáš Korda, Kateřina Krejčová, Štěpán Lohr, Lukáš Matoška, Jan Májíček, Karel Růžička, Michal Řeháček, Martin Šaffek

Korektury:

Anna Žitová, Lukáš Matoška,

Grafika a sazba:

Václav Pajkrt

Návrh obálky:

Dominik Forman

Prodejní místa časopisu:
Studentský klub K4 (Celetná 20, Praha 1-Staré Město) – pondělí až pátek od 10 do 24 hod., sobota až neděle od 16 do 24 hod.

Café v Lese (Krymská 12, Praha 10-Vršovice) – pondělí až pátek od 17 do 1 hod., sobota až neděle od 18 do 1 hod.

Kamenný obchod Fair&Bio (Sokolovská 29, Praha 8-Karlín) – pondělí až pátek od 11 do 19 hod.

Prodejní a petiční stánek Socialistické Solidarity (Mariánské náměstí 1, Praha 1-Staré Město) – každý čtvrtek od 16 do 17 hod.

Měsíčník Solidarita je nevýdělečné periodikum; utržené peníze z prodeje jsou investovány do nákladu následujícího čísla. Náměty na články posílejte na redakční mail (vizte výše). Solidarita je po ČR distribuována odběrateli; otázky zájemců o předplatné či distribuci zodpovíme na informačním nebo redakčním mailu (výše).

OBSAH

SLOVO ÚVODEM:

Všichni proti vládě! 3

TÉMA I – TÝDEN NEKLIDU:

 Ohlédnutí za Týdnem neklidu 4
 Projev iniciativy Za svobodné vysoké školy na protestním pochodu 5
 Studentské protesty z pohledu politologa a matematiky 6
 Reformy VŠ – cena za kolaps kapitalismu 7

DOMÁCÍ:

 Levice vzkazuje: Průmyslník je víc než občané 8
 Kultura vs. kapitál: kauza lázní Kyselka 9

ZAHRANIČNÍ:

 Sankce proti Íránu postihnou hlavně obyčejné lidi 10
 Stanovisko solidarity s Řeckem 11

ZAHRANIČNÍ:

 Zapomenutá evropská menšina 12
 Drážďany 2012 – do třetice všeho dobrého 14
 Krajní pravice, rasismus a násilí v Rusku 15
 Blázní 17

TEORIE:

Rosa Luxemburgová: Od prvních kroků k revoluční politice 17

STÁTNÍ KAPITALISMUS:

Marxův zákon hodnoty 20

RECENZE:

Rancière: nová tvář politické kritiky 21

GLOSA:

 Nejde o gorily 22
 Film: Thatcherová jako značka 23

KULTURA:

Homeopatická realita Józsefa Szolnokihó a léčba falešného vědomí 24

”

SOLIDARITU ČTU RÁD. PŘEDEVŠÍM PROTO, ŽE PŘEDSTAVUJE JEDEN Z MÁLA ALTERNATIVNÍCH HLASŮ V NAŠEM OPĚT ZGLAJCHŠALTOVANÉM VEŘEJNÉM PROSTORU. A HLAVNĚ JE TO HLAS, KTERÝ JE KRITICKÝ KE VŠEM PROUDŮM. SOLIDARITA NEŠETŘÍ „TY NAŠE“ JEN PROTO, ŽE JSOU NÁM BLIŽŠÍ NEŽ TI, KTEŘÍ PŘEDSTAVUJÍ IDEOVÉ SOUPEŘE.

STANISLAV ŠTECH, PROREKTOR UNIVERZITY KARLOVY

VŠICHNI PROTI VLÁDĚ!

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

březenový Mezinárodní den žen je připomínkou zvláštního druhu. Jeden z mála svátků, který nepobízí k tomu, abychom se poplácávali po zádech, ale vyzývá k činnosti. Od dob, kdy povstaly newyorské švadleny, k jejichž odkazu se roku 1917 přihlásily mj. petrohradské textilní dělnice, uplynulo století, ale světová bitva za rovnost mužů a žen nebyla dobojována. V roce 2012 konstatujeme plošně nižší finanční ohodnocování žen v zaměstnání, registrujeme oblasti bez známky ženských práv a v samotném srdci Západu bují útoky na vydobyté postavení žen, nezřídka je zpochybňován požadavek genderové rovnosti jako takový. Osmý březen vzpomínáme i prvním dílem seriálu o jedné z nejvýznamnějších žen revolučního socialismu – o Rose Luxemburgové (str. 17), jejíž příklad nás také v této souvislosti nabádá k jedinému: bojujeme!

Když jsme sázeli téma Falešné výklady krize (str. 12–16), navazující logicky na únorové téma Krize eurozóny, přišly demonstrace tzv. Holešovské výzvy. Liberálové lapali po dechu téměř týden, nevěděli si s věcí rady, až se konečně nadechl Jiří Pehe a zeptal se: „Kdo zahnal tisíce lidí do pocitu takové bezvýchodnosti, že už nevěří smysluplnosti změn „uvnitř“ systému, ale chtějí rovnou smést celou existující politickou třídu?“ Třeba odpovědět, že zrovna jako je tento pocit lidí oprávněný a nelze jej donekonečna svádět na bájnou „politickou kulturu“, je zároveň nedostatečný. S Holešovskou výzvou se nebezpečně pojí národovectví, kvůli kterému snad především byla vyslyšena, nikoli náhodou bylo možné v její blízkosti zahlédnout i několik krajně pravicových činovníků. Z toho důvodu nelze hodit Výzvu do jednoho pytle s radikálně emancipačními hnutími, která dlouhodobě usilují o celospolečenskou změnu, a diskvalifikovat je ve prospěch dnes vyčerpaného reformismu, jak by si Pehe z duše přál. Ne, v požadavcích, které holešovští zformulovali, opravdu nenajdeme revoluční potenciál, vždyť se zde navrhuje i nedemokratická úřed-

nická vláda „nestranných“ odborníků a o další reakční prvky zde není nouze. Apolitická hesla spíš vážně využije někdo, komu radikální demokracie a emancipace mnoho neříkají.

Mezi kritikou kapitalismu, která nevylučuje realistickou politiku, a výzvami, jejichž „hesla často znějí antikapitalisticky“, zeje propastný rozdíl. Obecněji se k těmto falešným výkladům vyjadřujeme v aktualizované verzi základního prohlášení Socialistické Solidarity (str. 27). A falešně zní jistě i to, pro co se vžil název „řecká lež“; při té příležitosti uveřejňujeme Stanovisko solidarity s Řeckem, které sdílíme s mezinárodními sesterskými organizacemi (str. 11).

Počátkem března skončil Týden neklidu, největší vysokoškolské protesty od roku 1989, a proto se první stránky čísla vztahují právě k nim (str. 4–7). Kritické aktuální školské politiky oslavili v tuto chvíli první, dílčí úspěch – odstoupení ministra školství Josefa Dobeše. To však neznamená nic. Iniciativa Za svobodné vysoké školy, jež protesty organizovala, v tiskové zprávě dodává, že bez ohledu na výměnu ministra nadále trvá na okamžitém stažení reformu, a „pokud budou ministerstvo školství a vláda prosazovat reformu založenou na stávajících nebo obdobných principech“, je připravena „uspořádat další protesty“.

Na protivládní demonstraci 19. března si lidé mohli formou happeningu vyzkoušet občanské zatčení ministrů, aby se připravili na jarní demonstrace. Odborové svazy, Národní rada zdravotně postižených, Herecká asociace, Pro-Alt a další iniciativy plánují na předposlední dubnový týden cyklus protestů proti asociální vládě Petra Nečase. Vše by mělo vyvrcholit společnou demonstrací 21. dubna na Václavském náměstí v Praze (více na zadní straně). A vůbec poprvé se počítá s účastí studentů a pedagogů.

Článek ve slovenštině o současných protestech na Slovensku by v budoucích číslech měly následovat další.

Lukáš Matoška

Předplatte si Solidaritu

- ☐ Roční předplatné časopisu Solidarita za 480,- Kč
- ☐ Půlroční předplatné časopisu Solidarita za 240,- Kč

Jméno:

Adresa:

Telefon:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6, nebo objednávejte na info@socsol.cz. Info: 775 205 682

Přidejte se k SocSol

- ☐ Chci více informací o SocSol a jejích aktivitách
- ☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

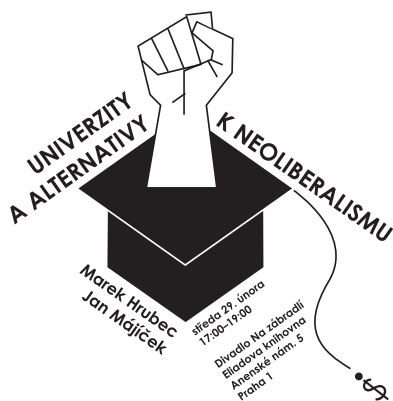
Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6.

OHLÉDNUTÍ ZA TÝDNEM NEKLIDU

JAN GRUBER

Týden neklidu, největší studentský protest od listopadu 1989, pořádaný iniciativou Za svobodné vysoké školy, skončil. Zapojily se do něj takřka všechny veřejné vysoké školy v České republice. Studenti, pedagogové, ale i ti, kteří nejsou členy žádné akademické obce, jasně vyjádřili svůj nesouhlas s připravovanou reformou vysokého školství.

▲ Na jedné z debat, která proběhla v rámci Týdne neklidu, vystoupili Marek Hrubec a Jan Májíček. Reč byla o neoliberalních reformách, přičemž ty vysokoškolské byly zasazeny do širšího politického kontextu. Hnutí proti neoliberalismu (také to studentské) by nemělo být jen defenzivní, nemělo by jen hájit to, co je, ale mělo by přejít do protiútoků. Diskutovány byly i možné alternativy, např. participativní rozpočet jako způsob financování mj. právě vysokých škol. (autor plakátu: Václav Magid)

Týden neklidu, největší studentský protest od listopadu 1989, pořádaný iniciativou Za svobodné vysoké školy, skončil. Zapojily se do něj takřka všechny veřejné vysoké školy v České republice. Studenti, pedagogové, ale i ti, kteří nejsou členy žádné akademické obce, jasně vyjádřili svůj nesouhlas s připravovanou reformou vysokého školství.

Ministerstvo školství již po prvních dnech Týdne neklidu ve strachu a se snahou rozdělit a diskreditovat celý protest přišlo s návrhem na zrušení školního, které však v zápětí nahradilo zápisným. Pokusilo se pouhým přejmenováním jednoho z mnoha problematických bodů reformy oslabit legitimitu celé akce, avšak marně. Naopak spíše vyburcovalo mnohé další, kteří nechtěli pouze pasivně přihlížet privatizaci dalšího veřejného sektoru.

Arogance moci a naprostá nekompetentnost ministra Josefa Dobeše hrála celému protestnímu týdnu do karet. Právě na jeho příkladu se otevíraly doposud málo diskutované otázky, tj. kontext vysokoškolské reformy, její ideologické pozadí a vztah k ostatním reformám, které již dříve tato vláda prosadila. Dařilo se poukazovat i na dlouhodobé problémy, které vysoké školy u nás trápí. V jednotlivých diskuzích a debatách bylo opakovaně zdůrazňováno výrazné

podfinancování terciárního vzdělávání (a možné alternativy k tomuto stavu), cílené oslabování role Akreditační komise a mnohé další.

Během Týdne neklidu dali studenti najevo, že jim není lhostejný osud vysokého školství, ač se z Hradu nebo z ministerstva ozývají opačné hlasy. Diskutovalo se o budoucnosti vysokých škol, o ideálu univerzity v 21. století. Cílem celé akce nebylo stvůzení statu quo, zabetonování a uzavření se v pohodlném hájemství za univerzitními zdmi, ale právě otevření přehlížených témat a samozřejmě i kritika dovnitř akademické obce. Bez těchto momentů by celý Týden neklidu byl pouhým odložením problémů do nedaleké budoucnosti.

Avšak hlas protestujících nebyl vyslyšen – spíše vysmíván a delegitimizován – a ministerstvo nadále pokračuje v práci na reformě vysokých škol, jejíž ideový základ protesty nebyl změněn ani vychýlen. Pokud ani jednání vysokoškolských reprezentací nepovedou ke kýženému cíli, kterým je stažení věcných záměrů zákonů z legislativního procesu, bude nutné vyrazit znovu do ulic a znovu zřetelně deklarovat, že boj za akademické svobody nevzdáme a že vzdělání není byznys!

Solidarita

PŘEDPLAŤTE SI SOLIDARITU

roční předplatné 480 Kč
půlroční předplatné 240 Kč

PROJEV INICIATIVY ZA SVOBODNÉ VYSOKÉ ŠKOLY NA PROTESTNÍM POCHODU

28. února protestovalo v Brně 7 tisíc studentů, pedagogů a dalších proti připravovaným vysokoškolským reformám. Den nato, 29. února dopoledne, se na náměstí Jana Palacha v Praze ze stejného důvodu shromáždilo k 11 tisícům lidí – pochodovali k vládě, před kterou hlasitě vyjádřili svůj nesouhlas s „reformou“. Otiskujeme projev iniciativy Za svobodné vysoké školy, která demonstrace organizovala.

V poslední době chodíme k vládě často. Byli jsme tu 14. prosince, když reformu odmítla Rada vysokých škol a rektori. Byli jsme tu 19. ledna, abychom vládě předali nesouhlasnou rezoluci Univerzity Karlovy, kterou následovala vyjádření dalších vysokých škol. A jsme tu i dnes. Proč? Protože nám vláda nenaslouchá. Nechodíme se doprošovat, nechodíme se přimlouvat – chodíme se dovolávat svých práv, která v demokracii

▲ Náměstí Jana Palacha v Praze 29. února
(foto: Michael Komm)

jako český parlament: nízkou volební účast a někdy i zákulisní pletichy. Navrhované reformy staré problémy neřeší, někdy je dokonce prohlubují a přinášejí nové. To, co dnes musí chodit kanály, by se zítra mělo legalizovat. To, co se dnes skrývá před sluncem, má zítra platit jako pravidlo.

Prosazovaná reforma omezuje demokracii. Představme si vysokou školu jako demokratickou společnost. Ano, akademický senát, námi všemi volený parlament, občas funguje špatně. Ale představme si, že by nad parlamentem bděla Rada ČR, kterou by z jedné třetiny jmenoval prezident, z druhé třetiny premiér a pouze výběr poslední třetiny by zbyl na demokraticky volené zástupce.

Aby byly reprezentovány „relevantní společenské zájmy“, bude v Radě co nejvíce vlivných podnikatelů. Dveře Rady naopak zůstanou zavřeny zvoleným zástupcům. Dost bylo demokracie, jako by říkali autoři reformy. Rada přichází se striktním manažerským přístupem namísto neefektivního, zdoluhavého a nekonkurenceschopného demokratického diskutování. Ze studentů-občanů, členů akademické obce, se stanou pouze plací klienti.

Může se zdát, že jde o úzký spor jedné skupiny, které berou oblíbenou hračku. Jenže kde stojí psáno, že se omezování demokracie zastaví u vysokých škol? Dnes se ve jménu konkurenceschopnosti

seškrtají akademické svobody. Co přijde na řadu zítra? Proto říkáme-li dnes „akademické svobody nedáme“, znamená to zároveň „chceme hájit svobody společnosti jako celku“.

Nenamlouvejme si, že se jedná jen o zásahy zvenčí. Dvaadvacet let jsme spali, nebo spíše bojovali minulé bitvy. Pod heslem „politika na vysoké školy nepatří“ se zdánlivě vyháněla nadvláda jedné ideologie. Zapomnělo se, že svoboda je vždy politická.

Koho jsme za sebe po léta nechali mluvit, jestliže jsme se k politickým otázkám nevyjadřovali, jestliže jsme mlčeli? Mlčení znamená souhlas. Vysoké školy se nemohou tvářit výhradně jako orgány objektivní a neutrality. Chtějí-li se ubránit před destrukcí a obhájit své místo ve společnosti, musí být zároveň místem veřejné debaty.

máme. Chodíme protestovat. Proč? Protože nám vnucují reformu. Jakou?

Chceme reformu, která oklešťuje akademické svobody? Chceme reformu, která omezuje hlas studentů? Chceme své studium obětovat zájmům firem?

Říkají nám, že hájíme současný stav se všemi jeho problémy. Není to pravda! České vysoké školy mají nedostatky a my je jako studenti a akademičtí pracovníci známe na vlastní kůži.

Ano, i dnes se kupčí s diplomy. I dnes existují na vysokých školách neprůhledné finanční a personální toky. Akademické senáty občas mívají podobné problémy

Před dvaadvaceti lety jsme si mysleli, že jsme vyhodili politiku z vysokých škol dveřmi. Dnes se nám s reformami vrací oknem. Od stolu a od lože se s ní nerozvedeme. Budeme se s ní muset naučit žít. Ale s jakou? Nemáme na mysli politiku politických stran a kuloárních zájmů, kterou nám chce vnutit ministerstvo školství. Máme na mysli politiku jako prostor pro hledání spravedlnosti, otevírání nových problémů a zahrnování dalších hlasů.

Proto výzva, před kterou nás reforma staví, zní jasně: braňme své zájmy v zájmu celé společnosti! Braňme svobodu vysokých škol!

STUDENTSKÉ PROTESTY Z POHLEDU POLITOLOGA A MATEMATIČKY

JANA GLIVICKÁ

V minulém čísle *Solidarity* se Vítězslav Lamač jako student Českého vysokého učení technického (ČVUT) zamýšlel nad rozdílnými postoji studentů technických a společenských oborů k vládní politice a nad mírou jejich angažovanosti ve studentských hnutích. Jako studentka katedry logiky pohybující se mezi fakultami filozofickou a matematicko-fyzikální se pokusím jeho postřehy doplnit.

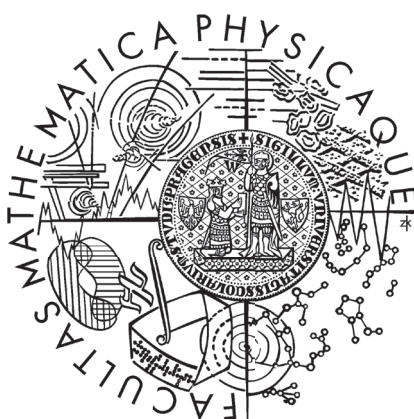
Z hovorů s kolegy z různých fakult se zdá, že rozdíl není v zájmu o politické otázky, ale v přístupu k politické angažovanosti a aktivismu. Pro matematika bude aktivismus spíš něco, co ho vytrhuje ze studia, politolog v něm může vidět prodloužení svého teoretického studia do praxe. To by bylo v zásadě banální konstatování, ale můžeme se pokusit tento přístup sledovat dál.

Představme si Pavla, studenta politologie, a Martinu, studentku matematiky. Pavel se samozřejmě zajímá o společenskou situaci, řeší ji se spolužáky a dojde na ni i na přednáškách a seminářích. Martinu taky zajímá, co se děje, občas o tom se spolužáky prohodí pár slov, ale na obědě v menze stejně nakonec řeší poslední písemku z algebry. Martina je ráda, že studenti začali protestovat v ulicích, a přestože to ještě teď neví, nakonec to bude ona, kdo se spolužáky založí na fakultě buňku iniciativy Za svobodné vysoké školy.

S Pavlem se bude potkávat ve studentském hnutí celkem často, ale jedna věc ji na něm bude pořád zarážet. Pavel až příliš často mluví o společnosti a podobně tomu, jak dnešní autoři a zastánci reformy vidí vzdělání ve službách ekonomiky, Pavel se točí kolem přínosu společnosti. To Martina chápe třeba u lékařů, kteří léčí (zatím) všechny bez ohledu na dosažené vzdělání, nebo u techniků, výsledky jejichž práce také využívají lidé třeba jen se základním vzděláním. Humanitní vědci poskytují, jak říká Pavel, společnosti zásadní kritickou reflexi. Martina jen nějak neví, kam do toho všeho pasuje její matematika. Nešla studovat ani proto, aby ji vzdělání kultivovalo, naučilo kritickému myšlení nebo aby při studiu získala nějaké morální kvality, jak o tom

mluvili někteří řečníci během debat Týdne neklidu. Nemá pocit, že tyhle věci souvisejí se studiem a vlastně jí to přijde dost elitářské. Ale to elitářství kritizuje i Pavel.

Pavel zase nějakou dobu nerozumí tomu, když Martina prohlašuje, že z toho, čím se zabývá, se nemusí nikomu zpovídat, ani ekonomice, ani společnosti. Copak nechápe společenskou odpovědnost? To, že vysoké školství sice může být samosprávné, ale tím nestojí

mimo společnost a že by se měla akademická sféra spíš otevřít veřejnosti? Postupně mu ale začíná připadat, že Martina to myslí jinak. Společenská odpovědnost pro ni znamená, že se upřímně pokusí věnovat svému oboru, jak nejlíp to umí. A pokud to půjde dobře (tím si Martina ještě není moc jistá), pokusí se to, co se naučila, předat dál.

Martina s Pavlem představují vlastně dva směry, kterými se může studentské hnutí radikalizovat. Jeden, ten bližší Pavlovi, vede přes uvědomění si širších společenských souvislostí například ke spolupráci s odbory či nejrůznějšími občanskými iniciativami až k požadavkům na odstoupení nejen od reformy vysokého školství, ale i od dalších neoliberálních reform a k volání nejen po odchodu Dobeše, ale i po pádu Nečasova kabinetu. Tímto směrem mají protesty nakročeno. Ten druhý, bližší Martině, odmítne přimnout podřízení vědy, výzkumu a vzdělávání

nejen ekonomice, ale také „celospolečenskému přínosu“. I přínos společnosti skončí přece v éře ekonomického redukcionismu nakonec u přínosu ekonomice. A není to tak, že kapacity společnosti jsou dnes už na takové úrovni, že (samozřejmě při spravedlivé distribuci) si můžeme dovolit nejen důstojný život pro všechny, ale i studenty teoretických oborů, kteří snad společnosti nakonec přece jen nic nepřinesou?

Martina bude muset čelit nebezpečí, že se ve jménu nezávislosti vědy a pod vlivem mediální masáže bude štítit třeba právě spolupráce s odbory. Pavel zas tomu, že se nechá strhnout atmosférou a nepochopí, že „klidem na studium“ se nemusí zaštiťovat jen ti, kdo chtějí utlumit a zdiskreditovat protesty, ale i ti, pro něž je současná situace vskutku výjimečná. Veřejné angažovanosti se nezdrahají, nevnímají ji však jako hodnotu, ale jen jako prostředek.

V rámci Týdne neklidu se rozdíl v angažovanosti studentů projevil celkem výrazně. Mezi nejaktivnější patřili studenti humanitních oborů, v popředí stály (alespoň v Praze) fakulty filozofická, pedagogická a sociálních věd, nezanedbatelná část aktivit se konala v budovách a za přispění studentů ČVUT. Kam se poděla třeba vzpomínaná fakulta matematicko-fyzikální (MFF)? Studentské aktivity jsou v počátcích a v takových situacích hrají velkou roli i jednotlivci. A Martina, která bude stát u rozšíření protestů na MFF, se prostě rozhodla zapojit se do nich aktivněji až na střežné demonstraci. Na té ale zase aspoň prokázala typický „matfyzácký“ smysl pro humor, když se spolužáky skandovala „Nezávislé vektory“ místo „Nezávislé rektory“.

Jak to nakonec dopadne, netuší teď ani Pavel, ani Martina. Snad si ale začnou postupně uvědomovat, že jejich dva přístupy ke studentskému aktivismu, jakkoli se zdají být v rozporu, nakonec mohou společně přispět ke zdravé radikalizaci hnutí, které je teprve v počátcích. A Pavel se pak bude smát a mumlat cosi o dialektice.

Solidarita .tv
www.solidarita.tv
You Tube

REFORMY VŠ – CENA ZA KOLAPS KAPITALISMU

KAREL RŮŽIČKA

Věcné záměry zákonů o vysokých školách a o „finanční pomoci studentům“ z dílny ministra školství Josefa Dobeše popudily rektory, akademické senáty a značnou část akademické obce. Jejich protest odmítl prezident, premiér, rezortní ministr.

Ministrův náměstek Ivan Wilhelm dokonce pravil, že dosud „nepostřehl, že by někdo protestoval“. Přitom od vydání tzv. Bílé knihy terciálního vzdělávání v r. 2008, v níž Petr Matějů navrhl školné a správní rady VŠ omezující akademické svobody, proběhlo několik vln protestů, konaly se demonstrace a happeningy (těch s kritikou školného bylo loni víc než prstů na ruce), pochody, besedy a školné bylo tématem voleb r. 2010. Odmítavá debata o školném navíc proběhla už při psaní ústavy před 20 lety. Zda to je projevem náměstkovy demence stařecké nebo mocenské, či neschopnosti jeho týmu zpravit jej o dění v oboru, je jedno, neboť svoji důvěryhodnost dorazil tvrzením, že nejlevnější řešení půjček studentům je skrz soukromé banky. Exrektor Univerzity Karlovy dosud asi nepostřehl, že náklady a zisk prostředníků zvyšují cenu zboží či služby.

Svým konáním protáhl frontu nechvalných akademiků, vědců, učitelů, absolventů a studentů, již vědomosti a schopnosti nabyté v atmosféře svobodného poznávání a názorové tolerance užili k její likvidaci. Z hlouposti, neznalosti, obav, sobectví...? Ve vzdělávání a výchově proti takovým přístupům má tudíž (nejen) české školství rezervy.

Podobné je to s prezidentem Václavem Klausem, neboť „elementární aritmetika“ legislativy každému – asi krom něho – říká, kdo je zodpovědný za pravidla vedoucí k jím kritizované extenzi studentů a titulů. Lidi s dobrou duševní kondicí též zarazí, že boj za uchování dosavadní autonomie VŠ označil za úsilí získat naprostou nezávislost na státu. Prý si ji mají školy platit ze svého. Občané se pak mohou ptát, zda tuto „aritmetiku“ míní Klaus uplatnit i na soukromé školy, např. gymnázia. I ony přece jsou i přes svůj název z valné části financovány státem, poněvadž ne každý z ředitelů má rodiče s výnosnými známostmi. Klausovské „aritmetikování“ by také mohlo vyústit ve stav, kdy škola bude po vzoru kopané či hokeje „agentem“ svých absolventů a kasírovat tučné provize a procenta z jejich příjmů.

Ve školství nebude klid, nebude-li mít systémové financování (kromě jiných podmínek). Zbytkové financování z rozpočtu a školné jím nejsou. I když vzdělání není jen produktem školského vzdělávání, ale i osobních kvalit, sociálních podmínek atd., takže není jen věcí a v moci jedince, a i když není

jediným faktorem výše příjmů, měl by stát všechna vzdělávací zařízení, jimiž občan prošel, financovat z rozpočtu částkou odvozenou od daňového základu občana. Tato zpětná vazba by školy vedla nejen ke vzdělávání studentů, aby kvalifikovanou prací vydělávali hodně, ale i k jejich výchově, aby zodpovědně

▲ Výrok Václava Klause o tom, že studenti neplatící školné jsou paraziti, se během Týdne neklidu stal příslovečným. Inspirovala se jím i obálka Dominika Formana a Václava Pajkrta

pracovali a přiznávali daně. Nebyl by to jako školné či zápisné odvod za zájce v pytlí, jímž vzdělávání je, ale opravdu za vzdělání, dle skutečného přínosu výchovně-vzdělávacího procesu. Současně by padly debaty, zda tu či onu školu či malotřidku zrušit. Záleželo by jen na počtu a kvalitě jejich absolventů. Oproti už zmíněnému modelu školy coby „agenta“ s individuální dohodou s absolventem (nebo již studentem?) by šlo o celospolečenský řízený a kontrolovaný plošný model. Má ovšem dvě slabiny: 1. zpětná vazba začíná, zvláště u MŠ a ZŠ, až po mnoha letech (to by mohla odstranit výplata jakéhosi příspěvku k penzi); 2. u VŠ (a zlomku SŠ) jsou různé poměry mezi náklady na studenta a jeho výdělkem, tudíž by musel být užit nějaký přerozdělovací kvocient. Ten ostatně uplatňuje stát i dnes, příště by však do jeho konkrétních relací mezi svými fakultami měla více hovořit škola.

Školné je scestný nástroj, deformuje výběr školy a zaměstnání, takže zájemce nemusí zvolit optimální obor dle svých duševních schopností, nýbrž dle jiných, mimovzdělávacích kritérií. To v konečném

důsledku poškodí celou společnost včetně konkurenceschopnosti firem. Navíc, jakmile na vzdělávacím procesu a titulech bude záviset bytí pramínek penězovodu, zdeformuje je. Za vzdělávání se platí vzděláním, penězi se může platit leda za tituly. Proti lenochům jsou spíš než školné účinnější zkoušky. Ne však zmíněné dobešovské testování, to by mohli studenti hodnotit žáci 2. stupně ZŠ. Test může mapovat cosi ze vzdělávání, ale skutečné vzdělání, vědomosti odhalí zkouška člověkem znalým věci. To, že to ministr, navíc psycholog, nechápe, je malér. Na VŠDS nebyla kdysi u Aloje Gomoly zkouška z pružnosti-pevnosti od slova zkusit. „Máte na víc ako na tri (dva), pridte o týždeň,“ pravil, když při ústních seznal, že student má opravdu na víc a byla by škoda neobohatit jej vědomostmi. Naučit (se) pojímal jako poslání svoje, resp. studentovo. Nebyl a není jediný. To jsou ministři vzdělávání, dávají studentům mnohem více než ministři školství a budou dávat i nadále, byť se jim to ten současný snaží notně znesnadnit.

Podobný dopad na společnost bude mít omezení akademických svobod a samosprávy, volnosti studia a bádání. Není důvod, aby mimoakademické kruhy získaly na VŠ určující vliv; BMW aj. jistě sledují sociologické trendy, vybavenost domácností, vývoj příjmů ap., leč v dozorčí radě sociology nemají. Proti poradní funkci „laické“ rady, složené ze zástupců veřejnosti, veřejné správy, podnikatelů, občanských sdružení ap., jež by byla paralelou k radě vědecké, nelze nic namítat, je to zdroj názorového obohacení. Faktické právo veta takovýmto orgánem však připraví společnost o klíčový faktor rozvoje. Omezení akademických svobod a samosprávy je útokem na základ novověké společnosti i na základ kapitalismu, na svobodu, jež je pro podnikání a rozvoj nezbytným prostorem. Pro volnou soutěž, pro pluralitu, ne pro monopolisty a autokraty. Ruka trhu totiž, je-li neviditelná, pak jen díky pozici v nepřehledné živelnosti prvků a vztahů. Cenzorství, v tomto případě tzv. neoliberálů, je důkazem ztráty dynamiky systému, tj. kapitalismu, jeho primitivní obrany za dějinným vrcholem. Ta však krizi nevyřeší, nýbrž urychlí, neboť ho ještě více připraví o nutné podmínky rozvoje. Ministrový řeči o rozšíření autonomie VŠ tím, že zákon o VŠ jim dá větší volnost, by nezněly falešně, kdyby prostor vyklizený stá-

tem spadl pod pravomoc akademické obce a nikoli pod vliv nejen akademické správní rady. Závislost na veřejné správě se tím jen změní v závislost na soukromé sféře, místo (jakžtakž) zprostředkovaného hlasu voličské masy přímý hlas politických a podnikatelských zájmových skupin.

Přírodovědci si uvědomili klíčový význam (bio)diversity, buržoazní politici nikoli. Imunita režimu je tím ohrožena. Nejen kapitali-

smus může přežít jen jako otevřený systém. Otevřenost sice nese krize, ale i řešení, zatímco uzavřenost krize pouze oddaluje a zastírá, že se jim systém neumí bránit. Omezení svobod a samosprávy VŠ nepřichází co zkušební reakce na jeho nedostatky, nýbrž jako akce teorie zvýšení zisků. Krátkodobě zafunguje. Jako anabolika. Systém ovšem, stejně jako dopovaný sportovec, pak také zdegeneruje.

Reformy Josefa Dobeše nejsou josefinskými reformami osvícenskými, nýbrž pepansky restriktivními. Ministr školství by za ně mohl obdržet titul PaveDr.: Pavědy doktor Josef Dobeš.

Školné a omezení akademických svobod a samosprávy jsou jen část ceny za pád režimu. Následují stresy, neštěstí, nemožnost seberealizace a další omezení.

Redakčně kráceno.

LEVICE VZKAZUJE: PRŮMYSLNÍK JE VÍC NEŽ OBČANÉ

DANA HLADÍKOVÁ

Strany, které samy sebe označují za levicové nebo středo-levé, v praxi opět ukázaly, jak se to s nimi ve skutečnosti má a čí zájmy hájí, když přijde na věc. Jde o schválení zákona o ochraně ovzduší Poslaneckou sněmovnou s pomocí hlasů KSČM a ČSSD 10. února 2012.

Z přítomných poslanců sociální demokracie 15 hlasovalo pro návrh, 5 bylo proti a 17 se hlasování zdrželo; z poslanců KSČM hlasovalo pro 18 poslanců, 4 se zdrželi a proti návrhu nebyl ani jediný.

Pokud by tyto strany myslely vážně svá vlastní hesla (S lidmi pro lidi a Svoboda, spravedlnost, solidarita), nemohly by se podílet na schvalování zákona, jehož součástí je pozměňovací návrh poslance za ODS Jana Bureše. Tímto dodatkem mají být od roku 2016 zrušeny poplatky za vypouštění oxidu siřičitého, oxidu dusíku a těkavých organických látek. Za tuhé znečišťující látky by sice měly společnosti do konce roku 2021 platit 4200 Kč oproti dnešním 3000 Kč, od roku 2022 však ani za tento podíl na kontaminaci ovzduší nemají být sankcionovány. Původní úprava z dílny Ministerstva životního prostředí přitom navrhovala postupný nárůst poplatků v období 2013–2022 například až k 28 400 Kč za tuhé znečišťující látky či 19 600 Kč za těkavé organické sloučeniny.

Poplatky za vypouštění oxidu siřičitého, oxidu dusíku a těkavých organických látek se v ČR platí od roku 1991. Účel je jasný – hrozbou peněžních pokut motivovat průmyslové podniky, aby vypouštěly do ovzduší co nejméně jedovatých látek, které ničí životní prostředí a lidské zdraví. Poplatky, které se takto vybraly, šly do Státního fondu životního prostředí, z něhož se využívaly právě na řešení škod, které vznikají vypouštěním škodlivin. Od roku 2016, kdy se kontaminační poplatky odvádět přestanou, tyto peníze zaplatí občané, zatímco firmy budou zamořovat ovzduší bez poplatků.

O těchto problémech píše ve svém článku Jan Keller: „V posledních letech velcí průmysloví znečišťovatelé platili na poplatcích zhruba půl miliardy korun ročně. [...] Půlmiliarda pokut ročně tedy už nebude od

roku 2016 dusit český průmysl. Snad tím rychleji doženeme Německo. Jen pro ilustraci: za vypuštění tuny ne zrovna zdravé síry by měla firma v Česku zaplatit 1350 Kč. V Německu to bylo už před deseti lety v hrubém přepočtu 90 000 Kč. To, že touto cestou zvýšíme svoji konkurenceschopnost, je jistě šokující zpráva a ještě dlouho ji budeme vydýchat. [...] A je tady ještě něco. Existují propočty, podle nichž naše energetika a průmysl způsobí ročně škody na lidském zdraví a životním prostředí v řádu desítek miliard korun. Půlmiliardový poplatek byl jen symbolickým gestem v porovnání s těmito často nevratnými ztrátami. Díky reformě zdravotnictví si lidé, kteří toto všechno vydýchají, připlatí za poškození zdraví o to více ze svého.“

Greenpeace ve své tiskové zprávě z 2. února 2012 uvádí, že ze zprávy Evropské agentury pro životní prostředí (EEA), která analyzuje finanční náklady na kompenzaci znečišťování ovzduší nejvýznamnějšími evropskými průmyslovými podniky, plyne, že česká energetika a průmysl způsobují škody na lidském zdraví a životním prostředí v hodnotě zhruba 87,7 až 148,7 miliard Kč.²

Zákon v tomto bodě tedy jednoznačně nahrává znečišťujícím průmyslníkům. Vyhrála průmyslová lobby. Připomíná to případ tabákové lobby, která u KSČM a ČSSD také slavila úspěch, když preventivní opatření proti kouření a souvisejícím nemocem nedostaly přednost před zájmy tabákových korporací. Desítky miliard, které jsou každoročně vynakládány na hrazení škod, pro státní rozpočet nejsou zanedbatelné. A ve jmenování příkladů, kdy zvítězil lobbying vlivných hráčů, bychom mohli pokračovat (např. zdanění hazardu).

Zaostáváme za zeměmi, které více dbají o úroveň životního prostředí. Neblahé

důsledky rozhodnutí, jako je rušení poplatků za znečišťování ovzduší, se podepíší na životním prostředí a zdravotním stavu obyvatel. Stále více přibývá dětí, u kterých se vyskytují různé alergie, ekzémy, astma a další nemoci, na jejichž rozvoji se podílí právě pobyt na nezdavém vzduchu.

Dvě největší parlamentní levicové strany dělají chybu, když hlasují pro zákon, ze kterého plyne, že firmy budou beztrestně vypouštět škodliviny do ovzduší. Nepředstavují tak pro voliče dostatečnou alternativu vůči pravicovým stranám vládní koalice.

Pokud by levicové strany naplno využily problémů, které ve společnosti vytváří vlády s asociálním, nesolidárním a neekologickým programem, a snažily se krokům těchto vlád zabránit, neměly by problém po volbách sestavit vládu. Místo toho se na politikách těchto vlád parlamentní levice nejednou podílí.

Návrh zákona o ochraně ovzduší byl zařazen na pořad jednání 19. schůze Senátu (14. 3. 2012). Uvidíme, zda negativní ohlas veřejnosti a ekologických organizací změni postoje politických stran.

Plná verze článku včetně doprovodných tabulek je k dispozici na webu.

² http://www.greenpeace.org/czech/cz/press/naklady_znečisteni_ovzduši_vs_poplatky/

¹ Jan Keller: Kdo koho přidusí, deník Právo, 14. 2. 2012

KULTURA VS. KAPITÁL: KAUKA LÁZNÍ KYSELKA

DANA HLADÍKOVÁ

Alessandro Pasquale, majitel Karlovarských minerálních vod (KMV), se před Vánoci roku 2011 vyjádřil takto: „Naštěstí už nejsme v komunismu, aby lidé mohli diktovat, co má firma dělat se svými zisky.“¹ Zisk KMV za rok 2010 činil cca 300 milionů Kč. Tuto společnost vlastní italská rodina Pasquale prostřednictvím své firmy Ronaldsay B. V. se sídlem v Nizozemsku. Možná měl pan Pasquale říct, že je rád, že nežijeme v demokracii, ale v kapitalismu. Demokracie by totiž např. umožňovala, aby lidé rozhodli o tom, jak naložit s přírodním bohatstvím a se zisky z něj.

NA CO VYUŽÍT ZISK?

K jakým účelům by společnost KMV mohla využít svých nemalých zisků? Odpověď je snadná. Památkově chráněných objektů v Mattoniho areálu, které chátrají, není málo. KMV mají ve vlastnictví 7 budov a firma C.T.S.-DUO, která pronajímá své pozemky KMV a umožňuje jim na nich provádět vrty, jich má 13. V září roku 2011 představily KMV a C.T.S.-DUO projekt, který počítá s opravou pouhých devíti objektů z dvaceti. Téměř všechny památkově chráněné budovy měly být zbourány. Krátce poté vydalo Ministerstvo kultury rozhodnutí, které zamítlo podnět C.T.S.-DUO na sejmutí památkové ochrany z lázeňských objektů, které chtěla firma zdemolovat.

„Představený projekt je nereálný, protože nerespektuje právní stav věci. Nemohou přece zdemolovat to, co je památkově chráněno. Ministerstvo kultury svůj postoj zřejmě neplánuje změnit, když v listopadu loňského roku vydalo rozhodnutí, které vylučuje demolici jakékoli z dvaceti budov. Plán podpořený Václavem Klausem je mrtvý,“ dodává Martin J. Kadrman, viceprezident ASORKD (Asociace sdružení pro ochranu a rozvoj kulturního dědictví ČR).

JDE O POZEMKY

KMV jakožto výrobci minerálek nejde o historickou a kulturní hodnotu lázní Kyselka ani o tamní genius loci, ale o to, co je pod nimi – o léčivé prameny. Existují domněnky, podle kterých je C.T.S.-DUO tzv. bílým koněm KMV, který dostal za úkol areál lázní koupit, nechat zchátrat objekty, aby byly prohlášeny za neobnovitelné, poté se beztržně zbouraly a pozemky byly prodány KMV. Pasqualeův podnik by tak získal cennou půdu a vyšel by z toho s čistým štítem, protože vina za zchátrání budov by padla na C.T.S.-DUO. Této firmě by takováto pověst zřejmě nijak neuškodila,

protože předmětem její činnosti je mj. zprostedkování služeb a koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje. Znechucení veřejnosti, které by nastalo po srovnání lázní Kyselka se zemí, by mohlo mít negativní dopad na prodejnost produktů firmy KMV. C.T.S.-DUO by si naopak mohla polepšit, protože její služby by se ukázaly být výhodné pro zájemce, kterým by šlo o to, jak se vyhnout rekonstrukcím objektů a zbavit se na pozemcích pro ně nechtěných staveb.

O PARCELY JE NOUZE

Jak uvádí server euro.cz v článku „Promrhané Mattoniho dědictví“, většinu těžby provádí KMV na pronajatých pozemcích vojenského prostoru, na 17 331 m², které vlastní státní podnik Vojenské lesy a statky. Smlouva podepsaná v r. 2003 je platná po dobu 49 let. Za 1 m² půdy, z které KMV čerpá minerální vodu, platí 315 Kč za rok. Připočítají-li se přírážky za části, kudy vede potrubí, a roční poplatek za omezení užívání pozemků, zaplatí KMV ročně cca 6 milionů Kč. V porovnání se stamilionovými ročními zisky KMV je tato částka velice výhodná.

Vlastní pozemky jsou však jistější než pronájem, jednostranně výhodný pro KMV a nevýhodný pro stát. KMV mohou plánovat rozšíření kapacit. V obci Kyselka již nejsou pozemky na prodej a ve vojenském prostoru by nebylo možné toto zázemí vybudovat. Územní plán sice ani v areálu chátrajících lázní neumožňuje jiné aktivity, než jaké jsou možné v lázeňské zóně, avšak územní plány se mění.

AKTIVISTA KONTRA MILIONÁŘ

Když se 13. 9. 2011 konalo shromáždění za záchranu lázní Kyselka (při tamní návštěvě prezidenta Klause), nazval Ing. Martin J. Kadrman, viceprezident ASORKD, A. Pasquala dobyt看em, v souvislosti se stavem památkově chráněného domu Stallburg v Kyselce. Nájemníkům, kteří tam žili, roky vytékaly výkaly do sklepa, do domu zatékalo a KMV, které jsou dvacet let majitelem objektu, odmítaly platit základní rekonstrukční práce.

Milionář Pasquale nenechal slova p.

Kadrmana bez odezvy. „Když pan Pasquale procházel okolo, zeptal jsem se jej veřejně, proč jeho společnost za dvacet let do domu nevložila ani korunu, když na objektu padá komín a je poškozená kanalizace domu, takže výkaly vytékají do sklepa objektu. Odvětil mi, abychom místo slov začali něco pro záchranu Kyselky činit. Proto jsem na něj zvolal, že je dobytek. Na to se pan Pasquale ke mně vrátil s tlumočníkem a žádal, abych mu to ještě jednou zopakoval. Což jsem také učinil. Přiblížil se ke mně poté na krok a dal mi facku,“ dodal Kadrman. Vše sledovala policie. „Chtěli jsme po přihlížejících policistech, aby incident na místě řešili. Oznámili nám, že nic neviděli, a jestli se cítíme poškození, tak máme vše nahlásit na policejní služebně. [...] Už ráno před příjezdem prezidentské návštěvy nám chtěl pan Pasquale vzít dva transparenty a hodit je do řeky Ohře,“ řekl Kadrman.

Martin J. Kadrman dostal pokutu za urážku na cti 2000 Kč a 1000 Kč za náklady řízení, vůči níž se odvolal a mj. k tomu uvádí: „Celé řízení vyvolává mnoho otázek, na které neznáme odpovědi. [...] s přestupkovou komisí má žalobce nadstandardní vztahy, protože o výsledku řízení věděl dřív, než bylo poštou odesláno. Pasquale měl být správními orgány důrazně vyrozuměn, že v českém ústavním pořádku je zakotveno, že vlastnictví zavazuje. Měl by pochopit, že bezohledným ziskovým podnikáním vedle kulturních památek ve vlastnictví téhož subjektu, jež se mění po řadu let v ruiny, Pasquale sám určuje, jak je a bude ve veřejnosti vnímán a nakolik bude narušena jeho pověst. [...] To, co jsem řekl, bylo adekvátní kritizované realitě a nevybočovalo to z pravidel slušnosti.“²

POKUTA KMV

Oddělení památkové péče karlovarského magistrátu udělilo KMV letos pokutu 1,8 milionu Kč kvůli zanedbání péče o památkové objekty vila Stallburg, Löschnerův pramen a bývalý hotel Praha. „Částka se blíží horní hranici, kterou můžeme udělit,“ řekl vedoucí oddělení památkové péče karlovarského magistrátu Antonín Haidlmaier s tím, že maximální možná pokuta je dva miliony Kč. „Je nám jasné, že sankce opravu objektů v Kyselce nezajistí. Nemůžeme ale jenom přihlížet devastaci památek,“ doplnil Haidlmaier.³ Sankce dosud nenabyla právní moci. Na rozdíl od KMV firma C.T.S.-DUO pokutu nedostane. Mluvčí města Karlovy Vary Jan Kopál uvedl, že s touto firmou není vedeno žádné řízení o pokutě. Podle něj vedli památ-

² www.zachrante-lazne-kyselka.cz

³ www.vary.idnes.cz

káři v prosinci s touto společností řízení o provizorním zakrytí Ottova pramene. „Prozatím firma všechny požadavky plní, čekáme na provedení dalších prací,“ řekl Kopál.⁴

I když tato firma nedělala nic pro to, aby kulturní památky ve svém vlastnictví opravila, a nechala je pustnout, provizorní zakrytí igelity a jakési plány na záchranu jen několika objektů stačí, aby se vyhnula být směřně malé pokutě.

PLÁN ASORKD

V tiskové zprávě z 9. února 2012 přináší ASORKD návrh řešení pro Kyselku. Navrhuje KVM, aby společně se zástupci samospráv,

památkářů a občanských iniciativ založili obecně prospěšnou společnost, na kterou by byly převedeny památkové objekty v Kyselce. Do majetku o. p. s. by měly být převedeny i pozemky včetně přístupových cest, které KVM koupily od C.T.S.-DUO. ASORKD navrhuje, aby se Mattonka na následujících 15 let zavázala, že na konto o. p. s., která bude objekty opravovat a provozovat, bude posílat 15 haléřů z každé prodané lahve z každého svého produktu, který na trhu má. „Firma Karlovarské minerální vody dala v roce 2010 a 2011 do reklamy, dle Marketingových novin, celkem 937 841 949 Kč. Pokud by 10 % z této částky věnovala na opravu památkově chráněných domů ve svém majetku, nemusela by dnes čelit pokutě ze správního řízení. Pokud

KMV přistoupí na náš návrh 15 haléřů z každé lahve jejich produktů na obnovu památkového komplexu v Kyselce, přinese jí to mnohem větší reklamu, než získala za uvedenou částku,“ říká Pavel P. Ries, prezident ASORKD.

Na stránkách www.socsol.cz naleznete rozhovor s Martinem J. Kadřmanem.

Na stránkách

www.zachrante-lazne-kyselka.cz

je možnost podepsat petici za zastavení devastace a za záchranu lázní Kyselka.

SANKCE PROTI ÍRÁNU POSTIHNOU HLAVNĚ OBYČEJNÉ LIDI

ŠTĚPÁN LOHR

23. ledna Evropská unie zpřísnila již dříve uvalené sankce proti Íránu a s platností od 1. července 2012 ukončila všechny ropné kontrakty. Připojila se tak ke Spojeným státům, jejichž sankce jsou ještě přísnější.

Na toto další zpřísnění ze strany EU však íránská vláda reagovala okamžitým ukončením dodávek ropy do Francie a Velké Británie a nečekala tak až do 1. července. Oficiálním důvodem těchto sankcí je snaha zabránit Íránu v sestrojení jaderných zbraní, k čemuž prý podle izraelských představitelů zbývá poslední krok. Nicméně západní mocnosti se obávají i toho, že íránské válečné loďstvo začne omezovat provoz zejména ropných tankerů přes Hormuzský průliv, oddělující Perský záliv od Indického oceánu. Přes Hormuzský průliv proudí okolo pětiny celosvětového objemu přepravované ropy.

SANKCE ZAPLATÍ BĚŽNÍ ÍRÁNCI

Jak už to tak ale s ekonomickými sankcemi obvykle bývá, jediný, kdo na ně doplatí, jsou obyčejní lidé. Vzhledem k tomu, že sankce proti Íránu jsou mimořádně rozsáhlé, cena, kterou za ně běžní Íránci zaplatí, je také těž obrovská. Zákaz investic do íránského ropného průmyslu má za následek používání zastaralých technologií a neefektivní a nebezpečnou těžbu, což se negativně odráží na životním prostředí i zdraví lidí.

Zmrazení íránských aktiv v zahraničních bankách a restrikce na uzavírání obchodů v íránských riálech vedly k prudkému nárůstu inflace (ta nyní dosahuje zhruba 20 % měsíčně), což se pochopitelně přímo projevilo reálným nárůstem cen zboží v Íránu. Například cena i tak zásadních potravin, jako je pšenice a kukuřice, narostla od prosince

o více než 25 procent.

Jediný, kdo bude těmito sankcemi postižen, jsou tak opět běžní Íránci. Kromě nárůstu cen a nedostatku některého zboží mají již dlouho uplatňované sankce negativní vliv například i na bezpečnost leteckého a námořního provozu. Téměř úplný zákaz prodeje letadel a leteckých náhradních dílů způsobuje, že íránská letadla jsou zastaralá, a tudíž nebezpečná.

Zpráva Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO) z roku 2005 přímo říká, že americké sankce proti Íránu, způsobující nedostatek náhradních dílů a pozemní podpory, vážně ohrožují bezpečnost letecké dopravy. Tyto sankce jsou tak v rozporu s článkem 44 takzvané Chicagské konvence (kterou podepsaly i Spojené státy), zaručující všem členským zemím právo provozovat bezpečnou leteckou dopravu. ICAO ve své zprávě dále mimo jiné říká, že bezpečnost leteckého provozu ovlivňuje lidské životy a lidská práva, která stojí nad politickými spory, a tudíž by Spojené státy měly toto embargo proti Íránu zrušit. O tom, že jde o vážný problém, svědčí i statistiky nehodovosti íránských letadel: za posledních 25 let se zřítilo 17 dopravních letadel, přičemž zahynulo na 1500 lidí. Íránské státní aerolinky jsou třetí nejnebezpečnější na světě a průměrný věk jejich letadel je 25 let (pro porovnání, průměrné stáří letadel ČSA je 9,6 let).

Jak již bylo zmíněno v úvodu, sankce EU na dovoz ropy z Íránu měl začít platit od 1.

července, Írán ale v reakci na to přestal dodávat ropy do Francie a VB již teď. Do Francie i VB však z Íránu proudilo již téměř zanedbatelné množství. Hůře jsou na tom zejména jihoevropské země, v současnosti bojující s vážnými ekonomickými a sociálními problémy. Zejména Řecko, které kupuje od Íránu třetinu své spotřeby ropy, bude tímto rozhodnutím EU vážně poškozeno. O moc lépe na tom nebude ani Itálie a Španělsko – obě země dovážejí asi 10 % ropy z Íránu.

POKRYTECTVÍ A VÁLKA

Sankce však stále nejsou tím nejhorším, co může Íránce potkat. Izrael v posledních měsících vytrvale vyhrožuje preventivním vojenským útokem, který je však z hlediska mezinárodního práva nelegální. Izraelská vláda zároveň tlačí na Spojené státy, aby ji v případném konfliktu podpořily, či ještě lépe, aby války začaly samy. Izraelský útok je v nejbližší době velice reálný – dokonce i americký ministr obrany Leon Panetta prohlásil, že je přesvědčen, že pravděpodobnost izraelského vojenského zásahu proti Íránu narůstá. Podle mnohých zdrojů by k útoku mohlo dojít už během jara.

Opět se při tom ukazuje pokrytectví Izraele, USA a jejich evropských spojenců. Izrael, USA, Francie a Velká Británie jaderné zbraně vlastní, a tudíž je jejich postoj k íránskému jadernému programu přinejmenším „morálně problematický“. Izrael, který má ve výzbroji podle různých odhadů okolo 100

jaderných hlavic, je spolu s Pákistánem, Indií a Severní Koreou jedinou zemí světa, která nepodepsala mezinárodní smlouvu o nešíření jaderných zbraní. Celý spor ohledně iránského jaderného programu tak nápadně připomíná situaci, kdy zloděj křičí „chyťte zloděje!“.

Kromě toho je iránský jaderný program bedlivě sledován Mezinárodní agenturou pro atomovou energii (MAAE) a i přes některá omezení pohybu inspektorů po iránských jaderných komplexech je krajně nepravděpodobné, že by se podařilo vytvoření atomové bomby Íránu utajit. Íránští představitelé trvají na tom, že jejich jaderný program je čistě pro civilní účely. V současné době by tak měla například probíhat inspekce jaderného komplexu v Parčínu nedaleko Teheránu.

Pokud by však přesto Írán opravdu vyvíjel jaderné zbraně, není možné ho za to paušálně odsuzovat. Írán je již mnoho let vystaven hrozbě izraelského a amerického útoku, a bylo by tak celkem pochopitelné,

pokud by o získání jaderných zbraní usiloval. Írán je v současné době doslova obklíčen americkými vojenskými základnami, proto se docela oprávněně cítí ohrožen. Vstup do imaginárního jaderného klubu by naproti tomu znamenal, že s Íránem si již není snadné zahrávat.

Obavy, že by byl Írán schopen v budoucnu jaderné zbraně opravdu použít, jsou velmi nadnesené. Přesto, že se západní média a politici vytrvale snaží líčit iránský režim jako iracionální, nevyzpytatelný a navenek agresivní, pravdou je spíše opak. Od islámské revoluce v roce 1979 nerozpoutal iránský režim žádnou válku (na rozdíl od USA a Izraele) a v porovnání s jinými zeměmi je naopak poměrně dobře čitelný. Ačkoli je iránský režim na Západě vnímán spíše jako destabilizační prvek v regionu, v poslední době například inicioval nové kolo jednání o mírové smlouvě mezi svými dvěma sousedy – Arménií a Ázerbájdžánem.

Íránský režim je, stejně jako režim drtivé většiny států světa, racionální – jde mu pře-

devším o své přežití. Případné rozpoutání (byť regionální) jaderné války by téměř jistě znamenalo jeho konec, a z toho důvodu je krajně nepravděpodobné, že by (v případě, že by jaderné zbraně v budoucnu opravdu získal) tyto zbraně opravdu použil. Z geopolitického hlediska by tak jaderné zbraně zajistily Íránu lepší vyjednávací podmínky a vyvážení současné mocenské nerovnováhy v oblasti Blízkého východu – jinými slovy přesně to, čeho se Spojené státy a Izrael obávají.

Ačkoli je případná snaha iránského režimu získat jaderné zbraně z jistého úhlu pohledu legitimní (ne však legální), bylo by chybou být k němu jakkoli shovívavý. Současný teokratický režim si naopak zaslouží vytrvalou kritiku. Problémem však je, že současný mezinárodní tlak iránskému režimu spíše prospívá – pomáhá mu mobilizovat občany proti vnějšímu nepříteli, a pod touto záminkou tak snadno eliminovat i jakoukoli vnitřní opozici – ať už liberální, či levicovou.

STANOVISKO SOLIDARITY S ŘECKEM

Více než dvě desítky mezinárodních revolučněsocialistických organizací, mezi nimi také Socialistická Solidarita, podepsaly Stanovisko solidarity s Řeckem. Přinášíme překlad.

1. Ekonomické politice rozvinutého kapitalistického světa nyní dominují úsporná opatření. V odpovědi na globální krizi uspišenou tendencí velkých bank spekulovat se západní vládnoucí třídy rozhodly přenést náklady na bedra pracujících a chudých. Snížení veřejných výdajů dostalo svět do pasti pomalého růstu. A zároveň vytvořilo příležitost provést další neoliberální „reformy“, přičemž právě ty předešlé umožnily, aby dnes finanční trhy unikaly jakékoli kontrole.

2. Je nešťastným osudem Řecka, že je a nadále má být pokusným králikem této politiky. Eurozóna právě odsouhlasila pro Řecko druhý „záchranný“ balíček. Jedná se o záchranu převážně pro francouzské a německé banky, které půjčily Řecku peníze, jež jim nyní dluží. Svědčí o tom okolnost, že byl vytvořen podmíněný účet, na němž budou shromažďovány prostředky ze „záchranného“ balíčku, aby byly vyzvednuty bankami ještě před tím, než cokoli z těchto peněz dorazí do Řecka.

3. Obyčejní lidé v Řecku platí za tuto pomoc bankám krutou cenu. Ekonomika upadá rychlostí neviděnou od

▲ zdroj: Socialist Worker

velké krize z 30. let 20. století (7 % za minulý rok, pravděpodobně stejné to bude v roce 2012), zatímco nezaměstnanost, bezdomovectví a sebevraždy jsou na vzestupu. Čím dál častější jsou veřejné kuchyně, zatímco bohatí se ujišťují, že jejich bohatství je v bezpečí. Hlavní řecké strany spolupracují na zavedení dokonce ještě krutějších škrtů (minimální mzda má být snížena o 22 %, přídatné penze o 15 % a zrušeno bude 15 tisíc pracovních míst ve státní

správě). To vše ve spolupráci s trojkou Evropské centrální banky, Evropské komise a Mezinárodního měnového fondu, která dále utahuje šroub.

4. Zavedení úsporných opatření si vyžádalo masivní erozi demokracie. V Řecku a Itálii byly zavedeny „technokratické“ vlády, dokonce zazněly výzvy severoevropských politiků, aby byly odloženy parlamentní volby v Řecku až na duben. Ekonomická suverenity Řecka byla efektivně pozastavena; „trojka“ detailně kontroluje práci ministrů, zásahové jednotky policie brutálně utočí na protestující a stávkující. Tento problém se netýká jen Řecka: například v listopadu 2011 vyšlo najevo, že němečtí členové parlamentu byli obeznámeni s detaily irského rozpočtu na příští rok dlouho před tím, než se s rozpočtem mohl seznámit samotný irský parlament.

5. Řecka se po celé Evropě užívá jako odstrašujícího příkladu, který má oslabit argumenty opozice vůči úsporným opatřením. Nicméně jak ukazuje vlastní analýza tajného dluhu eurozóny, tato

politika je předurčena ke krachu. Škrtní veřejných výdajů omezuje poptávku po práci a službách, což zapříčiňuje smršťování ekonomiky – a kvůli tomu je vidina umožnění dluhů ještě fantastičtější. Země, které provádějí úsporná opatření, dělají práci Sisyfa, jenž byl podle legendy odsouzen k válení balvanu na kopec jenom proto, aby se mu skutálel dolů a tak stále dokola.

6. Naštěstí má Řecko nejmilitantnější hnutí pracujících v Evropě. Úsporná opatření se setkávají s jednou generální stávkou za druhou, stejně tak jako s řetězem velice bojovných masových demonstrací. Členské základny odborů tlačí na své odborové vůdce, aby prováděli bojovnější akce. Dvě hlavní strany jsou v krizi, čelí rozkolům a vylučování velkého počtu delegátů. V průzkumech veřejného mínění získávají strany nalevo od sociálně-liberálního PASOKu kolem 40 % preferencí. Vynořuje se revoluční antikapitalistická levice, která podporuje sílící zápasy.

7. Pokud se tento odpor stane silnějším a soustředěnějším, může položit základ pro program politiky, která se rozloučí s úspornými opatřeními a potažmo s neoliberalismem. Tato politika bude zahrnovat odmítnutí zaplacení dluhu

a opuštění eurozóny, a to nikoli proto, aby byl zachráněn řecký kapitalismus, ale aby byl vytvořen rámec pro opatření, která se budou zakládat na zespolečenštění bank a na programu veřejných investic s prioritami, jako jsou pracovní místa, veřejné služby a životní standard. Byly by součástí širšího zápasu ne pouze na obranu demokracie, ale zápasu o prohloubení demokracie skrze participaci pracujících, kteří by získali větší kontrolu nad ekonomikou. To by mohlo otevřít širší perspektivu demokratického socialistického plánování – alternativu k chaosu a nespravedlnostem kapitalismu.

8. Zápas řeckých pracujících, studentů a chudých lidí je také naším zápasem. Pokud zvítězí, bude mnohem těžší zavést úsporná opatření kdekoli jinde. Pokud prohrají, pak plány učinit úsporná opatření permanentními, které byly schváleny většinou členských států Evropské unie, budou prosazovány mnohem snadněji. Zavazujeme se protestovat v solidaritě s Řeky proti úsporným opatřením. To neznamená pouze podporovat řecký odpor. Čím efektivněji budeme bojovat s úspornými opatřeními v našich vlastních zemích, tím větší šanci na vítězství budou mít naši řeční bratři a sestry.

Prohlášení podepsaly následující organizace (abecedně), sdružené v International Socialist Tendency:

All Together (Jižní Korea)
En Lucha /En Lluita (Španělsko)
International Socialist Organisation (Zimbabwe)
International Socialists (Kanada)
International Socialists (Pákistán)
Internationale Sozialisten (Nizozemsko)
Internationale Sozialisten /ISU (Dánsko)
Internationella Socialister (Švédsko)
Keep Left (Jihoafrická republika)
Linkswende (Rakousko)
Marks21 (Srbsko)
Młodzi Socjalisci (Polsko)
Mouvement pour le socialisme / Bewegung für sozialismus (Švýcarsko)
Pracowniczka Demokracja (Polsko)
Revolutionary Socialist Workers Party (Turecko)
Socialist Aotearoa (Nový Zéland)
Socialistická Solidarita (Česká republika)
Socialist Workers League (Nigérie)
Socialist Workers Party (Velká Británie)
Socialist Workers Party (Irsko)
Sosialistiko Ergatiko Komma (Řecko)
Solidarity (Austrálie)
Turn Left (Thajsko)
Workers Democracy Group (Kypr)

Z angličtiny přeložili Martin Šaffek a Lukáš Matoška.

ZAPOMENUTÁ EVROPSKÁ MENŠINA

DANIELA MANSKE

Evropští Romové čelí vlně rasistických útoků. Ovšem jak tvrdí Daniela Manske, útlak největší evropské etnické menšiny není novým jevem. S rostoucí ekonomickou krizí v Evropě je pro socialisty stále zásadnějším úkolem čelit protiromskému rasismu.

Na jaře minulého roku se maďarskými vesnicemi toulaly ozbrojené skupiny se psy a biči, následovaly protiromské demonstrace za „obranu maďarského etnika“. Protesty organizovalo fašistické „Hnutí za lepší Maďarsko“, známější jako Jobbik. Hnutí Jobbik se umístilo jako třetí v posledních celostátních volbách. Protest v maďarské vesnici Gyöngyöspata přilákal 2000 podporovatelů strany Jobbik a v očekávání dalších ozbrojených útoků bylo během Velikonoc evakuováno na 300 Romů. (Současné maďarské situaci jsme se obšírněji věnovali v předminulém čísle Solidarity, vice na www.socsol.cz, článek Maďarské lekce.)

Protiromské demonstrace se také konaly koncem léta na severu Čech, organizované především fašistickou Dělnickou stranou sociální spravedlnosti a doprovázené sku-

pinami německých neonacistů. V českém městě Varnsdorf se množila lživá tvrzení o mimořádném nárůstu kriminality od doby, kdy se romské rodiny přistěhovaly do zchátralých domů (resp. tyto rodiny byly nuceny se do Varnsdorfu vystěhovat, pozn. redakce). Tato tvrzení přesvědčila některé z místních, aby se připojili k protestům. Demonstranti skandovali: „Cikáni do plynu!“ a neonacisté se snažili o útok na jeden z domů. Policejní statistika přitom ukazuje, že kriminalita za předešlých pět let stoupla pouze o 0,9 %.

Podobné protesty, které se konaly v bulharských městech, byly vyvolány smrtí etnického Bulhara, který byl zabit ve vesnici Katunitsa dodávkou, kterou řídil Rom. Auta a domovy místních Romů byly zapáleny. Více než tisíc stoupenců hnutí Ataka, Strany národní unie, demonstrovalo v hlavním

městě Sofia proti „romskému teroru a sociálnímu parazitismu“, mnoho z nich mělo trička s nápisem „Nechci žít v cikánském státě“.

Tento otevřený rasismus vůči Romům není spojen jen s nacistickými organizacemi, ale pronikl už i do mainstreamu. Bulharský premiér Boyko Borisov označil před volbami v roce 2009 Romy, Turky a důchodce žijící v Bulharsku za „špatný lidský materiál“. Až donedávna jeho strana GERB vděčila za svou většinu v parlamentu skupině Ataka, která je stejně tak zodpovědná za útoky na Romy jako za násilné útoky proti muslimům v měsitě Banya Bashi v Sofii. Česká televize veřejně přenášela rasistická volební vysílání, včetně vysílání spotu Národní strany, ve kterém jsou Romové označeni za parazity a požadováno je „konečné řešení romské otázky“.

ODKAZ RASISMU

Zatímco některé z nedávných rasistických útoků jsou novinkou, perzekuce Romů není ničím novým. Má se za to, že první příchod Romů do Evropy ze severní Indie se uskutečnil v 9. století. Byli to farmáři, kováři, hudebníci a věštcí. Byli všeobecně, ale mylně považováni za Egypťany, a tak získali tmaví Romové označení gypsy, což je zkratka pro Egypťana (český výraz cikán je ovšem jiného, pravděpodobně řeckého původu, pozn. red.). Zpočátku byli vítáni, ale stali se rychle terčem rostoucího nepřátelství ze stran států, které chtěli usazené občany, kteří by spolehlivě platili daně, zatímco církve považovala větectví za kacířství a cechy považovaly nezávislého Roma za konkurenci.

Zákony, které vyhošťovaly Romy, byly zavedeny ve Svaté říši římské roku 1482; tuto legislativu brzy následovaly ostatní země a přidaly zákony, které zakazovaly Romům nosit jejich charakteristické oděvy, mluvit vlastní řečí nebo uzavírat smíšená manželství. V některých částech Evropy získali Romové status připomínající otroctví. Od těchto zákonů bylo pozvolna upouštěno, ačkoli v některých krajích iracionální svalování viny na Romy pokračovalo. Toto přesně byl případ Německa, než se nacisté dostali k moci v roce 1933. Hitlerův režim se k Romům otevřeně stavěl jako k podřadné rase. Byli posíláni do koncentračních táborů, podrobováni lékařským experimentům a násilně kastrováni. Nacisti a jejich kolaboranti zabili odhadem půl milionu Romů. (Genocida Romů během Protektorátu Čechy a Morava, kterou usnadnily rozsáhlé prvorepublikové soupisy romských občanů, je českými politiky dlouhodobě bagatelizována a veřejnost ji nereflektuje; pozn. red.)

Utrpení Romů v západní Evropě neskončilo s porážkou nacistů. V roce 2009 v Belfastu byla po několik dnů opakovaně napadána skupina 20 rumunských Romů v jejich domovech, mnozí následně utekli ze země. Současně v severním Irsku šířila fašistická skupina „Combat 18“ nenávistné protiromské vzkazy, používala k tomu textové zprávy a internet.

V roce 2008, v reakci na to, že romská žena byla obviněna z únosu italského dítěte v Naples, byly zapáleny romské příbytky a auta; Romové byli obtěžováni a fyzicky napadáni. Toto je jen načrtnutí situace v Evropě. Průzkum z roku 2009, zjišťující situaci Romů v sedmi evropských zemích, svědčí o tom, že jeden z pěti dotázaných Romů byl v předešlých 12 měsících obětí rasisticky motivovaného napadení.

Špatné zacházení s Romy není omezeno pouze na rasistické útoky v ulicích a domovech. S téměř 12milionovou populací jsou Romové největší evropskou menšinou, ale zároveň jsou menšinou nejvíce diskrimino-

vanou a sociálně hendikepovanou. Ve většině zemí jsou Romové chudší, v horším zdravotním stavu, mají horší ubytování, nižší gramotnost a vyšší nezaměstnanost v porovnání s celou společností. Ve střední a východní Evropě je průměrná délka života Roma o deset let kratší, než je průměr zbytku populace.

Hnutí Amnesty International zdokumentovalo, jak miliony Romů žijí v chatrčích izolovaných slumů, kde není dostatek elektřiny, vody a přístup k odpadnímu systému. To vše zvyšuje riziko nákazy nemocemi, jako jsou tuberkulóza nebo obrna. Jen málo z nich si může dovolit zdravotní pojištění a odlehle oblastí, ve kterých žijí, mají jen výjimečně zdravotní zařízení. Diskriminace ve zdravotnictví už došla tak daleko, že na některých místech existují segregované „cikánské místnosti“ na mateřském oddělení, ponižující léčba, vydírání, či dokonce přímé odmítnutí léčby, které nejednou končí smrtí.

▲ Jedna z loňských protiromských demonstrací ve Varnsdorfu (zdroj: Romea)

Ve východní Evropě začíná vynucené oddělení Romů často již ve školce a pokračuje oddělením tříd ve školách; Romové tak získávají pouze podprůměrné vzdělání. Na Slovensku, kde Romové tvoří méně než 10 % populace, je 85 % všech dětí, které navštěvují zvláštní třídy pro děti s „lehkým mentálním postižením“, romského původu, a to i přesto, že většina romských dětí touto vadou ani zdaleka netrpí. (Situace v České republice je podobná té slovenské: zastoupení romských dětí ve zvláštních školách je naprosto neobhajitelně vysoké. Množí se výpovědi Romů, kteří emigrovali do západních zemí, že jejich děti v cizině naopak navštěvují standardní školy a možnost vzdělání a potažmo uplatnění je vyšší. Pozn. red.)

VYLOUČENÍ

Počty zapsaných Romů ve školách jsou nízké, částečně kvůli rasismu a částečně proto, že bez možnosti dovolit si nájemné žije mnoho Romů v provizorních táborech na okrajích měst bez škol v dosahu. Mnoho Romů nemá přístup k sociální podpoře, neboť nemá trvalé bydliště nebo postrádá potřebné dokumenty, což je automaticky vylučuje z možnosti být sociálně ubytován.

(Mnoho Romů se po rozdělení Československa ocitlo v této bezprizorní situaci, tj. bez dokladů; pozn. red.) Romské tábory jsou pravidelně čišťeny úřady, často bez možnosti obyvatelů zachránit svůj majetek před příjezdem buldozerů. Izolace v odlehlých oblastech, nedostatek vzdělání a všudypřítomný rasismus znamená, že většina Romů není schopna najít stálé zaměstnání. V některých krajích je nezaměstnanost Romů až 90 %.

V roce 2005 zažilo 62 % dotázaných Romů v pěti evropských zemích rasismus od zaměstnavatele. Polovina z nich bylo na rovinu řečeno, že je to z důvodu barvy pleti. Toto je realita skrývajících se za obvyklými tvrzeními, že „Romové nechťejí pracovat, oni se nechťejí učit“. Výbor Evropské unie vypracoval strategické dokumenty v boji proti marginalizaci menšin, jakou jsou např. Romové, a žádá více aktivity po vládách členských států. Ale často to jsou právě vlády a úřady členských států, které jsou zodpovědné za diskriminaci Romů. V Itálii, kde Romové představují 0,2 % populace, vyhlásila v roce 2008 Berlusconiho vláda „přistěhovalecký stav nouze“ – tím tehdejší italský premiér poskytl úřadům pravomoc reagovat na „ohrožení bezpečnosti“, které údajně představovali právě Romové. To znamená, že romské komunity bylo lze beztestně vystěhovat, a to bez možnosti odvolání. Výrazy Rom a nomád jsou v italských médiích a politice volně zaměňovány navzdory faktu, že v Itálii a stejně tak ve zbytku Evropy je většina Romů usedlá. Záměrné používání těchto výrazů má Roma odcizit a zachytit jako vetřelce italské společnosti.

Úřady v Miláně nedávno obdržely 13 milionů euro ze státních dotací na „zásahy“ v romských táborech kvůli přípravám města na hostování výstavy Expo 2015. Finanční prostředky byly použity na vystěhování romských táborů a k vytvoření prostoru pro stavební projekty spojené s Expem. Berlusconi varoval během komunálních voleb roku 2011, že „Miláno se nesmí změnit v islámské město, zingaropoli [cikánské město], plné romských táborů“, výrok opakovaly volební plakáty po celém městě. Útok na Romy je součástí strategie, kterou využívají evropští politici, aby odvrátili pozornost od úsporných opatření. Francouzský prezident Nicolas Sarkozy a německá kancléřka Angela Merkelová se připojili k tvrzení Davida Camerona, prohlášení, že multikulturalismus selhal, a vinu kladou muslimům.

Ukázalo se, že se k napadání Romů se ale vytvořila opozice. V roce 2010 Sarkozy odůvodnil vyhoštění Romů na základě jejich zločinnosti. Jako odpověď přibližně 100 000 lidí, včetně Romů, odborářů, studentů, nízkopříjmových obyvatelů a imigrantských aktivistů, obsadilo ulice a protestovalo proti násilnému vyhoštění a Sarkozyho pokusu

automaticky spojit přistěhovalce s trestnou činností. Protesty se konaly před francouzskými ambasádami po celé Evropě. Mnoho lidí tvrdilo, že zásah proti Romům byl Sarkozyho pokus odvrátit stávky a protesty, tj. odvést pozornost lidí od plánované důchodové reformy.

OPOZICE

V březnu loňského roku se v Novém Bydžově spojila protirasistická skupina a místní Romové v protestu proti plánované fašistické demonstraci. Jezdecká policie však razila nacistům cestu. Později v noci napadla

skupina 20 fašistů 3 Romy, z nichž jeden byl hospitalizován.

Evropa se čím dál tím patrněji polarizuje, přičemž odpor pracujících představuje jeden pól, rasistická odezva druhý. Masové stávky ve Francii opakovaně poukázaly na vývoj Národní fronty, jejíž hlasy ve volbách roku 2009 dramaticky poklesly. Potíže v Řecku, generální stávky v Itálii a Portugalsku a stávka 30. listopadu v Británii poukazují na možnost jiné Evropy. Také se objevují známky odboje ve střední a východní Evropě, i když v menším měřítku. V roce 2009 vyšlo 30 000 českých odborářů

do ulic proti mzdovým škrtům. Následující rok došlo v Rumunsku k masové stávce veřejného sektoru kvůli mzdám a důchodům. Na jaře minulého roku otřáslo chorvatskou vládou hromadné demokratické hnutí, které žádalo její demisi.

Za těmito boji stojí potenciál schopný přeměňovat hněv z úsporných opatření na původce krize – a ne na jeho oběti. Vzдор vůči protiromskému rasismu je klíčový pro kohokoli, kdo chce vidět úspěšný politický odpor.

*Ze Socialist Review přeložil Vít Bejček
(poznámkami doplnil Lukáš Matoška).*

DRÁŽĎANY 2012 – DO TŘETICE VŠEHO DOBRÉHO

MICHAL ŘEHÁČEK

Tak jako v minulých letech, i letos se neonacistické spolky pokusily zneužít výročí bombardování Drážďan spojeneckými vojsky. Tyto snahy o překrucování historie a šíření nenávisti se proto staly opět terčem rozhodného odporu široké veřejnosti a různých antifašistických skupin.

▲ Protifašistická karikatura... (Adolf Hoffmeister)

Na pondělní výročí náletů, 13. února, se do Drážďan sjelo 1500–1800 neonacistů. Přes 2000 antifašistů jim však trasu zablokovalo a policie byla kvůli legitimnímu projevu občanské neposlušnosti nucena neonacistický pochod odklonit a zkrátit. K dvěma tisícům blokujících se také přidalo na 13 000 obyvatel Drážďan a na 10 minut se spojili v lidský řetěz. Tento řetěz měl symbolizovat společný odpor obyvatel města, proti neonacistickému zneužívání obětí války a překrucování historie. Frustrovaní neonacisté vzápětí z města za policejní ochrany odjeli. Nikdo však v tu chvíli nevěděl, jak se zachovají v sobotu 18. února, na kterou měli nahlášený další pochod.

Iniciativa DRESDEN NAZIFREI se proto i nadále připravovala na tento termín. Iniciativě, složené z antifašistických skupin, odborů, studentských skupin a skupin mládeže, se na sobotní akci podařilo zmobilizovat 10 000–12 000 lidí. To byla pro neonacisty poslední rána, proto svoji

akci v Drážďanech na poslední chvíli zrušili a rozptýlili se v dalších městech. Stále však existovalo nebezpečí, že se skupinky nejdohodnějších pokusí městem pochodovat. Z toho důvodu se okolo 11. hodiny začali v centru města u vlakové stanice Hauptbahnhof scházet účastníci antifašistické akce.

Na tomto místě bylo přítomno nespočet antifašistických a levicových organizací. Proběhlo několik projevů odsuzujících snahy neonacistů falšovat dějiny, bylo připomenuto několik stovek jejich obětí a stát sklidil kritiku za svůj represivní přístup k antifašistickému hnutí. Po těchto projevech se několikatisícový průvod vydal na pochod městem. Panovalo poměrně příjemné jarní počasí, a tak se akce proměnila za doprovodu mnoha soundsystémů různých žánrů a živé hudby v příjemnou streetparty.

Ani politický podtext akce nebyl opomenut, a tak se celým pochodem nesla

antifašistická i antikapitalistická hesla, která mu dodávala radikální atmosféru. Hesla typu „Alerta – alerta – antifascista“, „One solution – revolution“, „Siamo tutti antifascisti“ či „Stadt, national, kapital – scheiße“ dávala najevo, že účastníci pochodu chápou antifašismus a antikapitalismus jako společné boje.

Celý pochod, který trval několik hodin, skončil u Roter Baum, drážďanského alternativního centra, a u kavárny strany Die Linke. V ulicích kolem Roter Baum se poté rozběhla solidní večerní párty, kterou si užívalo několik tisíc lidí.

▲ zdroj: Solidarita

Domů společně s dalšími libereckými antifašisty jsem se vracel s pocitem naplnění díky výborně zorganizované akci. Masová účast na demonstraci byla dílem spolupráce rozličných antifašistických skupin z celého levicového spektra. Díky tomu se podařilo neonacistům zasadit poslední ránu. V Drážďanech se proto po masových blokáдах z předchozích dvou let letos vůbec nesešli.

KRAJNÍ PRAVICE, RASISMUS A NÁSILÍ V RUSKU

ŠTĚPÁN LOHR

Co mají společného právník Stanislav Markelov, studentka žurnalistiky Anastasia Baburova, devítiletá tádžická dívka Churšeda Sultanova a punkový kytarista Timur Kačarava? Všichni byli v posledních několika letech zavražděni ruskými neonacisty.

Co mají společného právník Stanislav Markelov, studentka žurnalistiky Anastasia Baburova, devítiletá tádžická dívka Churšeda Sultanova a punkový kytarista Timur Kačarava? Všichni byli v posledních několika letech zavražděni ruskými neonacisty. Nebyli však jedinými oběťmi. Kromě nich zemřely za posledních deset let v Rusku následkem napadení s rasistickým, politickým či homofobním motivem stovky lidí a dalších několik tisíc bylo zraněno. Pracovní imigranti ze zemí střední Asie a Kavkazu, muslimové, Romové, antifašisté, alternativní mládež, zahraniční studenti, novináři, gayové a lesby, ale i náhodní kolemjdoucí – ti všichni se stali terčem útoku neonacistů.

O tom, že neonacistické hnutí v Rusku již zapustilo své kořeny, není sebemenších pochyb. V zemi existuje až několik stovek neonacistických organizací, sdružujících podle odhadů 70–100 tisíc aktivních členů. V posledních několika letech sice skončila řada militantů za mřížemi (většinou však na dobu daleko neodpovídající závažnosti a brutalitě jejich činů), přesto je hnutí velice živé a roste i jeho vliv na mainstreamovou politiku. Ačkoli nacisté za druhé světové války zabili na 14 milionů Rusů (z toho zhruba 7 milionů civilistů), Rusko se dnes paradoxně řadí mezi země s největším počtem příznivců (neo)nacistické ideologie.

NEONACISTICKÉ NÁSILÍ

Rasistické útoky ruských neonacistů a fašistů mají řadu podob – od hanobících graffiti, vandalismu a ničení majetku přes rvačky s víceméně náhodnými osobami až po vysoce koordinované a plánované vraždy názorových odpůrců. Do poslední kategorie tak spadá například smrt již zmiňovaného Stanislava Markelova a Anastasii Baburové. Lidskoprávní aktivista a právník zastupující například rodiny obětí čečenských civilistů, zabitých ruskými vojáky, byl zastřelen 19. ledna 2009 v centru Moskvy, když se vracel po tiskové konferenci domů. Stejně skončila i Baburová, novinářka a levicová aktivistka, která Markelovovi přispěchala na pomoc. Pachatelé byli dva členové fašistické organizace Ruská národní jednotka.

Patrně nejotřesnějším činem ruských neonacistů však byla vražda devítileté Churšedy Sultanové. Tehdy, 9. února 2004 v podvečer, se spolu se svým otcem a jede-

náctiletou sestřenicí vracela z bruslení, když jim cestu zkřížila skupina asi deseti mladíků ve věku 13–19 let, ozbrojených noži, železnými tyčemi a řetězy, vykřikujících „Rusko Rusům“, jakož i další rasistická hesla. Její otec a sestřenice utrpěli vážná zranění, ale nakonec přežili. Churšeda devíti bodným ranám na místě podlehla. Tento útok byl ale významný i z jiného hlediska než jen z hlediska brutality. Soud s obviněnými útočníky dal totiž jasně najevo, že podobné útoky jsou v Rusku de facto tolerovány. Útočníci byli obviněni z běžného násilného činu, a rasistický motiv tedy nebyl vůbec zohledněn. Prokurátor navíc obviněné omlouval výroky o tom, že šlo o „neuvážený čin nezaměstnaných mladíků, povzbuzených nadměrnou konzumací alkoholu“. Na jaře roku 2005 pak byly vyneseny rozsudky: 7 útočníků bylo odsouzeno za výtržnictví (!) k trestům odnětí svobody od jednoho a půl do pěti let, jeden z obžalovaných byl shledán nevinným. Dnes už tak není za mřížemi ani jeden z Churšediných vrahů.

O tom, že jsou ruští neonacisté velmi dobře organizováni, svědčí to, že byli v minulosti již několikrát schopni provést bombový útok. Nejtragičtější z nich – výbuch jednoho kilogramu TNT na Čerkizovském tržišti v Moskvě v srpnu 2006 – zabil 13 lidí, většinou Tádžiků a Uzbeků. Následovaly další útoky – v říjnu 2007 nastražili neonacisté výbušninu v punkovém klubu v Petrohradu, v lednu 2009 zase pouze díky náhodě nevybuchla bomba, nastražená v jedné z moskevských restaurací McDonald's.

Na území celého Ruska existují polotajné výcvikové tábory, ve kterých se členové různých fašistických a neonacistických organizací učí například střílet ze samopalu, sestřít bombu, jsou trénováni na boj z blízka a zároveň jsou „vzděláváni“ v rasistických teoriích. Tato militarizace ultrapravicových skupin probíhá již řadu let a nezdá se, že by proti ní ruské úřady nějak vážně vystupovaly. Svoje tábory tak má Slovanský svaz (SS), Ruská národní jednotka, Nacionálně bolševická strana či ruský Ku-Klux-Klan. Na youtube existuje řada videí z těchto táborů, které natáčejí sami členové zmíněných organizací v rámci propagandy. Je z nich patrné, že disponují množstvím různých zbraní, včetně samopalů či granátů. Militantní fašisté a neonacisté jsou i v řadách policie a armády, odkud tyto zbraně celkem bez problémů získávají.

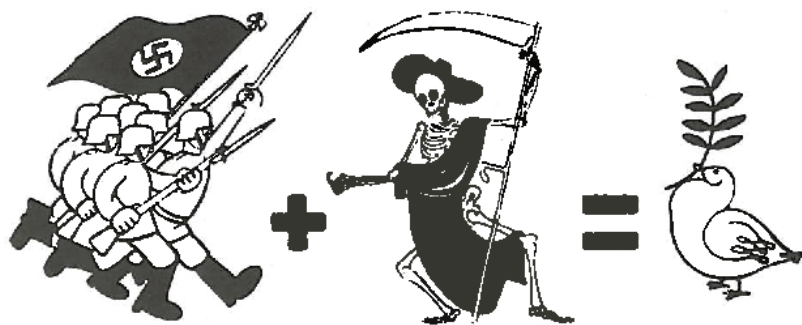
Pokud však již státní moc proti ultrapravicovým organizacím zasáhne, jako se to stalo v případě Slovanského svazu, zakázaným v dubnu 2010 moskevským městským soudem, nemá to zpravidla žádný významný efekt. Slovanský svaz nadále funguje prakticky beze změny a jejímu předsedovi Djomuškinovi se navíc dostalo tolik žádané publicity.

Zvláštní skupinou mezi rasistickými militanty jsou pak fotbaloví chuligáni. Jejich počet a organizovanost z nich dělá jednu z největších hrozeb pro národnostní a etnické menšiny. To ostatně v praxi předvedli v prosinci 2010 při pogromu na Kavkazany na Maněžním náměstí. Tehdy se v centru Moskvy shromáždilo na 5000 fanoušků Spartaku Moskva, rozběsněných z informací o zabití jejich prominentního soukmenovce Jegora Sviridova Dagestánцем Aslanem Čerkesovem, a začali útočit na všechny nerusky vyhlížející kolemjdoucí. Než se podařilo pořádkové policii dav rozehnat, čtyři lidé byli takto ubiti.

Avšak rasismus v Rusku se neprojevuje pouze vraždami, bombovými útoky a nenávistnými veřejnými projevy. Rasismus je součástí systému. Desetitisíce imigrantů v Rusku denně čelí systematické diskriminaci ze strany státních úřadů a policie. Lidé „neslovanského“ vzhledu jsou často šikanovali kvůli naprosto smyšleným proviněním. Získat v Rusku pracovní povolení či povolení k pobytu obvykle znamená přijít na příslušný úřad s řádně naditou obálkou. Korupce je v Rusku značně rozšířený jev, nicméně pro cizince je její dopad, vzhledem k tomu, že přicházejí do kontaktu s různými úřady mnohem častěji, ještě výrazně nepříjemnější.

MAINSTREAM

Velice pochmurný vývoj v Rusku do budoucna dává tušit i to, že rasistická hesla i konkrétní agendy, které byli v minulosti doménou pouze „krajní pravice“ (lépe řečeno neonacistů), se pomalu ale jistě stávají součástí politického mainstreamu. Velkou měrou k tomu přispěl sám bývalý a budoucí prezident Putin, přestože by bylo přinejmenším nepřesné, považovat jeho osobně za rasistu. Jak se ukázalo v mnoha případech z historie, xenofobní rétorika je fungující a vládci oblíbenou taktikou, jak odpoutat pozornost od reálných problémů země, případně je svést

▲ ...znovu aktuální? (Adolf Hoffmeister)

na někoho jiného. Těmito obětními beránky byli v Rusku vždy zpravidla imigranti („berou nám práci“), obzvláště ti, kteří vyznávají islám („vyhlásili nám svatou válku, je třeba se bránit“).

Xenofobní a rasistické nálady ruské veřejnosti tak prudce vzrostly zejména během Putinova druhého volebního období (2004–2008). Vladimír Vladimirovič tehdy čelil nelehké politické situaci. V sousední Ukrajině právě probíhala takzvaná „oranžová revoluce“ a Putin z obavy před podobným vývojem v Rusku začal hrát na xenofobní strunu. Nepřítel byl jasně určen, a tak se oprávněný hněv řady Rusů, způsobený nepříznivou sociální situací, korupcí a pouliční kriminalitou obrátil proti „černým“, tj. proti neslovanskému obyvatelstvu z Kavkazu a střední Asie. V prosinci 2010 pak Putin, tehdy již ve funkci předsedy vlády, pateticky položil květiny na hrob již zmiňovaného fotbalového chuligána Jegora Sviridova.

Během Putinova druhého prezidentského období razantně vrostly počty příznivců ultrapravicových militantních skupin, včetně vysloveně neonacistických, a spolu s nimi i počet projevů násilí z nenávisti. Podle údajů moskevské nevládní organizace SOVA Center se nejvíce rasistických násilných trestných činů odehrálo v letech 2007 a 2008. V roce 2007 bylo takto zavražděno 85 lidí a 605 zraněno, v roce 2008 rasisté zabili dokonce 109 lidí a 486 zranili (ve skutečnosti jsou však tato čísla pravděpodobně ještě

vyšší, neboť u řady vražd imigrantů nebyl s jistotou prokázán rasistický motiv, tudíž nejsou do těchto statistik zahrnuty).

Zhruba v této době však začala ruská vláda pocítovat možná rizika nárůstu počtu a radikality těchto ultrapravicových skupin – ani ne tak jako riziko pro imigranty a národnostní menšiny, jako pro samotný stát. Zároveň i značná část ruské veřejnosti byla rozsahem neonacistických aktivit znepokojena. Proto tehdy vláda iniciovala vlnu zatýkání vůdčích osob hnutí (zejména militantních rasistů) a na čas se zdálo, že tím ruskou ultrapravicí citelně zasáhla. Brzy se však ukázalo, že rasismus v Rusku již zapustil kořeny a ultrapravicové hnutí se z této rány rychle vzpamatovalo.

PŘESTAŇME KRMIT KAVKAZI!

Rasismus a xenofobie se v Rusku již stali běžnou přísadou politické agitace. Xenofobní výroky politiků jsou obecně považovány za přijatelné a značná část ruského národa na ně slyší. Již zmiňovaný Putin tak není zdaleka jediným vrcholným politikem, který účelově rozehrává xenofobní nálady ve společnosti. Vezměme si jako příklad kandidáty na post prezidenta v právě proběhnuvších volbách. Zatímco heslo „Rusko Rusům“ z úst šéfa ultranacionální Liberálně demokratické strany Vladimíra Volfoviče Žirinovského zřejmě nikoho nepřekvapí (ačkoli překvapením může být fakt, že Žirinovský pochází z židovské rodiny a sám vystudo-

val turkologii), jinak to může být s výroky ostatních kandidátů. Předseda komunistické strany Ruska Gennadij Zjuganov tak například přišel se změnou zákona, podle které by měla být v tzv. interních pasech (obdoba českého občanského průkazu) vyznačena národnost držitele. To by však prakticky znamenalo postupnou legalizaci diskriminace lidí na základně národnosti. Ale i z jeho jiných projevů a návrhů je zřejmé, že tento „komunista“ má názorově daleko blíže ke Stalinovi než k Marxovi.

Podobně je na tom i další z prezidentských kandidátů, třetí nejbohatší Rus Michail Prochorov. Tento údajný liberál je v otázce imigrační politiky s Putinem i Zjuganovem takřka zajedno – je třeba zejména důslednější kontrola imigrace a větší represe. V tom se neliší ani další z takzvaných liberálů, vycházející hvězda ruské politiky Alexej Navalnyj a jeden z hlavních postav kampaně „Chvatit kormit Kavkazi!“ („Přestaňme krmit Kavkazi!“). Tato kampaň, vzniklá loni v září má opět velice silný rasistický podtext. Její sympatizanti oficiálně protestují proti „nepřiměřeně vysokým“ státním dotacím severokavkazským republikám (zejména Čečensku), v praxi však pouze ještě více rozdmýchávají nenávist vůči lidem v Kavkazu. Nicméně je pravda, že z Moskvy teče do Grozného neuvěřitelné množství peněz, jejich deklarovaný cíl – poválečná obnova čečenské infrastruktury –, je však naplňován pouze sporadicky. Běžní Čečenci z těchto peněz často nevidí ani rubl, zatímco sbírka vozů Ferrari tamního vládce Ramzana Kadyrova je známá daleko za hranicemi Čečenska.

Jak vidno, rasismus, ať už ten „extremistický“, či uhlazený, kravatový, je vážným problémem současného Ruska. Změnu k lepšímu však v dohledné době můžeme pouze stěží očekávat. V souvislosti s dopady sociální krize na nejširší vrstvy obyvatelstva reálně hrozí vypuknutí epidemie násilí z nenávisti. V tuto chvíli je tak klíčové, jak bude ruská antifašistická levice efektivní při dekonstrukci tohoto falešného řešení krize. Držme jí palce. V Čechách nás čeká obdobný úkol.

BLÁZNI

THOMAS FRANKE

Islamofóbní pravice si byla hned po Breivikových atentátech jista: ten člověk musí být blázen, pokud věří tomu, co každý den hlásáme do světa.

Jistě, čelíme invazi islámu, musíme vzít zbraně do ruky a jít i proti vlastizrádné levici, ale že nás někdo bere vážně...

A norští soudní znalci jim dali za pravdu. Breivik je paranoidní schizofrenik, patří na psychiatrii, ne do vězení. A už je tu i plán postavit ve věznicích v Oslu nové křídlo, které se pak jednoduše deklaruje jako psychiatrie.

Znalci uvádí pro svou diagnózu tak závažné věci, jako je jeho víra v existenci templářů. V tom případě by asi patřila čtvrtina populace na psychiatrii. Dále uvádí, že Breivik měl strach, že ho sleduje policie. Jak by taky neměl. A prý všednodenní život jen těžko zvládal. Nějak jim uniklo, že přitom dobře zvládal pečlivou přípravu na největší masakr v poválečném Norsku.

Breivikova nepřičetnost je však nejpohodlnější řešení pro všechny, jinak by se musel vést proces. A v něm by došla řeč nejspíš i na to, že demagogie proti muslimům v masmédiích dosáhla stupně, který by byl neakceptovatelný pro kteroukoliv jinou menšinu. Nebo to, že se tato demagogie rozmohla obzvláště poté, co se americký projekt nadvlády nad euroasijským kontinentem již neospravedlňuje mocí ruského tábora a že se Norsko na tomto projektu podílí např. vojenskou účastí v Afghánistánu. A možná dokonce to, že tento druh rasismu přijde jako každý jiný vhod i při hledání obětních beránků mezi nejchudšími.

Každopádně by se veřejnost dozvěděla o rasistických diskusích na internetu, do kterých přispíval i Breivik, o fašistických spolicích, kolem kterých se točil, a o nečinnosti policie, která se odmítla zabývat podezřeními ze strany dvou sousedů farmy, kterou si Breivik pronajal.

Obžaloba našťestí žádala nový posudek, neboť podle svědků na ostrově Utøya jednal naprosto metodicky a racionálně. Navíc netrpí pro schizofrenii typickými halucinacemi. Podle kritiků prvního posudku trpí Breivik nejspíše narcistickou poruchou osobnosti spolu s extrémní sadistickou poruchou. To je diagnóza, která nevylučuje přičetnost. 10. února byla proto zahájena práce na novém znaleckém posudku.

ROSA LUXEMBURGOVÁ: OD PRVNÍCH KROKŮ K REVOLUČNÍ POLITICE

JAN MÁJÍČEK

Tímto článkem otevíráme seriál o teoretickém a praktickém působení Rosy Luxemburgové, který by měl čtenářům poskytnout nejen dostatek informací o životě a díle této osobnosti, ale měl by je i povzbudit ke čtení samotné Luxemburgové.

V Berlíně 15. ledna 1919 vyvádějí z hotelu Eden v Berlíně dvě postavy. Žena a muž ve středních letech. Ozbrojená stráž je nakládá do dvou automobilů. Odjíždějí. Po několika stovkách metrů auto zastavuje a posádka i s vězni vysedá. Muž i se svými strážemi mizí za rohem, ozve se výstřel. Žena ucítí úder do hlavy pažbou pušky. Omdlévá. Její bezvládné tělo je vhozeno do kanálu řeky Sprévy. O čtyři měsíce později je tělo identifikováno jako tělo jedné z nejvýznamnějších teoretiček revolučního marxismu a mezinárodního dělnického hnutí – jako tělo Rosy Luxemburgové.

RADIKÁLKOU OD MLÁDÍ

Rosa Luxemburgová se narodila 5. března 1871 v židovské rodině v polském Zamości jako nejmladší z pěti dětí. Už od mládí byla aktivní v socialistickém hnutí: v 16 letech se přidala k revoluční straně zvané Proletariát.

Strana byla založena v roce 1882, 16 let před vznikem sociální demokracie v Rusku. Od počátku byl Proletariát ve svých princi-

pech i svým programem o mnoho kroků dál než revoluční hnutí v Rusku. Zatímco ruské hnutí se tehdy omezovalo na činy individuálního terorismu, prováděné hrstkami hrdinných, ale izolovaných intelektuálů, Proletariát organizoval dělníky a tisíce jich vedl do stávek. V roce 1886 byl však Prole-

tariát téměř zničen popravou svých čtyř vedoucích členů a odsouzením dalších 23 k mnoha letům těžkých prací; více než 200 dalších bylo posláno do vyhnanství. Před perzekucí byly uchráněny jen malé kroužky a k jednomu z nich se v roce 1887 přidala i mladá Rosa Luxemburgová.

V roce 1889 musela emigrovat do Švýcarska, aby unikla uvěznění. Její soudruzi byli přesvědčeni, že bude moci udělat mnohem více užitečné práce v zahraničí, než kdyby seděla ve vězení. Odchází tedy do Curychu, který byl největším centrem polské a ruské emigrace. Na univerzitě studuje přírodní vědy, matematiku a ekonomii; doktorát získává v roce 1898. Je aktivní ve zdejším dělnickém hnutí a setkává se s mnohými představiteli ruské sociální demokracie. Seznamuje se zde také s Leem Jogichem, který se stane jejím životním partnerem.

Ačkoli je situace v emigraci složitá, stává se Rosa Luxemburgová hlavní teoretičkou polské socialistické strany a také hlavní přispěvatelkou do stranických novin vydávaných v Paříži, Sprawa robotnicza.

V roce 1894 se Proletariát přejmenuje na Sociální demokracii království Polska a Litvy (SDKPiL) a Rosa Luxemburgová je u toho jako jeden z hlavních vůdců nové strany. Tím zůstane až do konce svého života.

NEÚNAVNÁ ARGUMENTACE PRO REVOLUCI

V srpnu 1896 zastupuje stranu na kongresu Socialistické internacionály. Zde se mladá, pětadvacetiletá žena střetla se známými veterány dalšího polského uskupení, Polské socialistické strany (PPS), jehož hlavním politickým požadavkem byla samostatnost Polska. Národní samostatnost byla v té době neproblematicky přijímána jako jeden z požadavků, který socialisté hájí. Odvolávali se při tom na postoje Marxe a Engelse, kteří podporovali nezávislost Polska a vítězství buržoazních revolucí proti šlechtě. Jenže doba se podle Luxemburgové změnila, a tak na základě své první vědecké práce „Průmyslový rozvoj Polska“ otevřeně kritizuje nedi-ferencovaný přístup k národnostní otázce. Polská šlechta podle ní ztratila s rozvojem kapitalismu sociální základnu a v carském Rusku viděla oporu pro potlačování progresivních hnutí. Výsledkem toho bylo oslabení snah polské šlechty o národní samostatnost. Rodící se polská buržoazie se k myšlence národní samostatnosti také stavěla nepřátelsky, protože většina odbytu z jejího průmyslu se realizovala právě na ruském trhu. „Polsko je připoutáno k Rusku okovy ze zlata,“ napsala k tomu Rosa Luxemburgová.

Svou kritikou vzbudila poměrně značný skandál, který vedl až k tomu, že byla obviňována z toho, že je ruskou agentkou. Nicméně vědoma si poctivosti své analýzy, zůstávala na svém. Spor o národní otázku byl koneckonců jedním z těch, které byly a zůstaly důležité při polemice s Leninem.

Jen o tři roky později, roku 1909, získává doktorát, opouští Curych a odjíždí do Berlína. Vstupuje do Sociálně demokratické strany Německa (SPD). Krátce po svém vstupu začne její revoluční agitace a teoretická práce na plné obrátky.

Jako členka SPD se dostala do úplně jiného prostředí, než bylo to, které znala z Polska a emigrace. SPD zažívala období dynamického růstu, které vrcholilo mezi léty 1913 a 1914, kdy její členská základna dosahovala silně přes milion členů. To byly v té době neuvěřitelné počty a SPD vydávala několik desítek deníků, řadu magazínů, nejprestižnější mezinárodní časopis marxistické teorie *Die neue Zeit*, organizovala bezpočet spolků, družstev a vzdělávacích kroužků. Vedla tak nejen práci politickou, ale i kulturní.

Tento pozvolný, ale stálý nárůst moci a vlivu sociální demokracie se však projevila také v politice vůdců sociální demokracie a v jejich teoretickém uchopení role strany.

Jedním z nejvýznamnějších představitelů strany byl tehdy Eduard Bernstein. Ten se stal představitelem reformistického křídla, kterému se říkalo revizionistické, protože požadovalo revizi některých základních postulátů marxismu.

Rosa Luxemburgová zkritizovala Bernsteinovy názory v brožůře, která se jmenuje *Sociální reforma nebo sociální revoluce?* a je po kritice gothajského programu, kterou napsal Marx, jednou z nejlepších kritik reformismu.

Bernstein nově definoval základní povahu dělnického hnutí jako „stranu demokratické socialistické reformy“, a nikoli jako stranu sociální revoluce. Oproti Marxovi tvrdil, že se protiklady v kapitalismu nezostřují, ale naopak postupně zmírňují; kapitalismus se prý postupně krotí. Kartely, trusty a finanční instituce postupně regulují anarchickou povahu systému, takže místo opakujících se krizí, které předpovídal Marx, nastává dle Bernsteina tendence k permanentní prosperitě. Díky životaschopnosti střední třídy, soudil dále Bernstein, a spravedlivější distribuci kapitálu skrze podílnictví ve firmách se zmenšují i sociální protiklady. A přizpůsobování systému potřebám doby

lze spatřit i ve zlepšování ekonomických, sociálních a politických podmínek pracujících jako výsledek práce odborů a družstev.

Z této analýzy Bernstein vyvozuje, že socialistická strana by měla zasvětit svou činnost postupnému zlepšování podmínek, ale nikoliv revolučnímu dobytí moci. Naproti tomu Luxemburgová tvrdí, že organizace kapitalistického monopolu (tj. kartely a trusty) a finanční instituce mají tendenci protiklady ještě vyostřovat. O finančních institucích víme dnes své a Bernstein by se asi divil, co všechno dovedou. Luxemburgová píše:

„V celku jsou tedy i kartely, jako úvěr, jen určitými obdobími vývoje, které jen ještě více rozvrací kapitalistické hospodářství, uplatňují jeho rozpory a stupňují je. Zesilují rozpor mezi způsobem výroby a způsobem směny tím, že ženou na ostří nože výrobce a spotřebitele, jak jsme toho svědky hlavně ve Spojených státech. Mimo to zesilují rozpor mezi způsobem výroby a způsobem přisvojení si výsledků práce tím, že užívají proti dělnictvu nejbrutálnější přesily orga-

nisovaného kapitálu, a tak ženou protiklady mezi kapitálem a prací do krajnosti.

Konečně zostřují i protiklad mezinárodního kapitalistického světového hospodářství a národního kapitalistického státu; nesou s sebou všeobecnou celní válku, a tak ženou na ostří nože spory mezi jednotlivými kapitalistickými státy. K tomu se druží přímý, revoluční vliv kartelů na soustředění výrobků, na technické zdokonalování atd. Ukazuje se tedy, že kartely a trusty nejenže nejsou – podle konečných účinků na kapitalistické hospodářství –, prostředkem přizpůsobování, který by odstraňoval rozpory tohoto hospodářství, ale naopak, že jsou jedním z prostředků, jež si toto kapitalistické hospodářství vytvořilo, aby samo vlastní rozvrat dokončilo, aby plně uplatnilo své rozpory a uspíšilo vlastní zánik.“¹

Bernsteinovým triumfem v argumentaci o ustupujících rozporech kapitalistické ekonomiky byl poukaz na fakt, že od roku 1873, tedy více než dvacet let, nezažil tehdejší kapitalismus vážnější krizi.

Proti tomu ale Luxemburgová opakuje, že „marxistické schéma vzniku krizí, jak je podal Engels v *Anti-Dühringovi*“ a Marx v 1. a 3. svazku *Kapitálu*, se hodí na všechny krize, poněvadž odhaluje jejich vnitřní mechanismus i skryté, hlubší příčiny, necht se již opakují každých 10 nebo 5 let nebo střídavě za 20 a 8 let... Názor, že se kapitalistická výroba může „přizpůsobit“ směně, předpokládá vůbec jedno z dvojího: buď že světový trh vzrůstá neomezeně a donekonečna, nebo naopak, že se vzrůst výrobních sil zarazí, aby nepřerostly přes hranice trhu. První jest fyzicky nemožné, druhému brání nepřetržitý technický pokrok ve všech oborech výroby, který vyvolává zase nové a nové výrobní síly.“²

Toto základní schéma platí i dnes a můžeme sledovat téměř v přímém přenosu, jak systém přerůstá své vlastní hranice.

Ať už byl třídní boj skrytý nebo otevřený, namířený na získání ústupků od kapitalistů nebo k jejich svržení, podporovala nicméně Rosa Luxemburgová boj za sociální reformy stejně, jako podporovala sociální revoluci. To první totiž považovala za školu pro to druhé, každopádně oba boje mají podle Luxemburgové mezi sebou vzájemný vztah:

„Zákonná reforma a revoluce nejsou tedy dvě různé metody dějinného pokroku, jež si možno podle libosti vybrat v bufetu dějin jako horké nebo studené párky, jsou to dvě různé pohnutky ve vývoji třídní společnosti, jež se navzájem podmiňují a doplňují, ale i vylučují jako severní a jižní pól, jako měšťáctvo a proletariát.

¹ Luxemburgová, R. *Sociální reforma nebo sociální revoluce?* Praha : Federace děln. tělocv. jedn. jednot čsl., 1922. (Digitální kopie dostupná na vyžádání na mailu autora článku.)
² Tamtéž.

To které zákonné zřízení jest jen výsledkem revoluce. Kdežto revoluce jest v třídních dějinách politickým aktem stvoření, jest zákonodárství politickým živěním společnosti. Zákonná práce reformní nemá sama v sobě hybné síly, nezávislé na revoluci, pohybuje se v každém období dějin jen v určené čáře a jen potud, pokud ještě působí postrčení, jehož se jí dostalo posledním převratem, či konkrétně řečeno, působí-li v rámci společenské formy vyvolané na svět posledním převratem.

Jest pochybené v základě a naprosto nehistorické, představovat si zákonnou reformní práci jen jako hezky rozvláchnou revoluci, a revoluci zase jako hodně intenzivní reformu. Sociální převrat a zákonná reforma jsou dva různé způsoby, lišící se ne trváním, ale podstatou. Vždyť celé tajemství dějinných převratů jest právě v tom, že se změny pouze kvantitativní převracení v novou kvalitu, konkrétně řečeno, že jedno dějinné období, jeden společenský řád předchází druhý.

Rozhodne-li se tedy někdo pro cestu reformy místo pro dobytí politické moci a pro převrat společnosti, nevolí ve skutečnosti klidnější, bezpečnější, zdoluhavější cesty k témuž cíli, ale k jinému cíli, totiž: nechce přivodit nový společenský řád, ale jen nepodstatně pozměnit ten starý. Takto dojdeme k témuž závěru z politických náhledů revizionismu jako z jeho hospodářských teorií: že směřují nikoli k tomu, aby se uskutečnil socialistický řád, ale jen k tomu, aby se opravil řád kapitalistický, nezamýšlí odstranit námezdní soustavu, jde jim jen o menší vykořisťování, krátce, směřují k tomu, aby se odstranily kapitalistické výstřelky, nikoli kapitalismus sám.³

MASOVÁ STÁVKA: NÁSTROJ BOJE

V roce 1904 je odsouzena ke třem měsícům za „urážky císaře“, ale odsedí si jen jeden.

Po vypuknutí revoluce v Rusku v roce 1905 napsala pro polskou stranu série článků a brožur, ve kterých rozvinula ideu permanentní revoluce, se kterou nezávisle na ní přišel Trockij a Parvus, ale kterou v té době zastával jen málokterý marxista. Zatímco jak menševici, tak bolševici i přes hluboké rozpory mezi sebou věřili, že ruská revoluce může být jen buržoazní, Rosa Luxemburgová tvrdila, že se může dostat za hranice buržoazní demokracie a skončit buďto mocí v rukou dělníků, nebo naprostou porážkou. Jejím heslem bylo „revoluční diktatura proletariátu opírající se o rolnictvo“ (nebylo to pro nic za nic, že Luxemburgovou Stalin v roce 1931 nazval trockistkou).

Nicméně přemýšlet, psát a mluvit o revoluci nebylo pro Rosu Luxemburgovou dost. Její motto bylo „na počátku všeho byl čin“. A ačkoli nebyla v dobrém zdravotním stavu, tajně se dostala do ruské části Polska hned, jak to bylo možné (prosinec 1905).

Ze své návštěvy, ale také z řady dalších stávek vyvodila Luxemburgová závěr, že masová stávka hraje zvláštní úlohu v revolučním boji. Ve svém slavném díle *Masová stávka*, strana a odbory říká:

„V dřívějších buržoazních revolucích, kde jednak politické školení a vedení revoluční masy obstarávaly buržoazní strany a kde jednak šlo o pouhé svržení staré vlády, byla krátká bitva na barikádách vhodnou formou revolučního boje. Dnes, kdy se musí dělnická třída sama v průběhu revolučního boje vzdělávat, sama shromažďovat a sama vést a kdy revoluce je z její strany zaměřena proti staré státní moci i proti kapitalistickému vykořisťování, jeví se masová stávka jako přirozený prostředek k získávání, revolucionování a organizování nejširších proletářských vrstev přímo v akci, právě tak jako je zároveň prostředkem, jak podminovat a svrhnout starou státní moc a postavit hráze proti kapitalistickému vykořisťování.“⁴

Proti všem, kteří tvrdili, že mezi jednostranným bojem za ekonomickou reformu a politickým bojem za revoluci existuje nějaká

Pražská
škola
alternativ

Pravidelné
pondělní diskuse

26. 3. 2012, 18.00

MÍSTO KONÁNÍ:

**DIVUS, JIŽNÍ KŘÍDLA,
BUBENSKÁ 1, PRAHA 7**

Budova bývalých Elektrických (později
dopravních) podniků nad stanicí metra
Vltavská. Vchod od magistrály.

**Sociálně-ekonomický
cyklus**

Jak vypadá sociální bydlení v ČR ve srovnání s jinými evropskými zeměmi? Jaká je státní koncepce bydlení, jak je zaručeno právo na bydlení, jaké jsou možnosti využití příspěvku na bydlení a jak se bydlí důchodcům? Vedle popisu současného stavu a legislativních plánů se referenti zaměří i na otázku, jak mohou občané a občanské iniciativy usilovat o zlepšení.

Vystoupí: Milan Taraba (Sdružení nájemníků),

Zdeněk Pernes (Rada seniorů), František Beneš

Moderuje: Václav Exner (Alternativa zdola)

Projekt Pražská škola alternativ
je financován
Nadací Rosy Luxemburgové.

Projektu se účastní: Ekumenická akademie, Alternativa Zdola, Centrum
globálních studií, Eurosolar, Masarykova demokratická akademie, ProAlt,
Socialistický kruh, Socialistická solidarita, Social Watch.

sledujte informace na **www.ekumakad.cz**

neprůchodná čínská zeď, Rosa Luxemburgová poznamenává, že v evolučním období ekonomický boj přerůstá v politický a obráceně:

„Jenže hnutí vcelku se nepohybuje pouze směrem od hospodářského boje k boji politickému, nýbrž i obráceně. Každá z velkých politických masových akcí, když dosáhla svého politického vrcholu, zvrací se v celou spoustu hospodářských stávek. A to se opět týká nejen každé z velkých masových stávek jednotlivě, nýbrž také revoluce v celku. Rozšiřováním, vyjasňováním a umocňováním politického boje hospodářský boj nejen neustupuje, nýbrž sám se rozšiřuje, organizuje a umocňuje, nezůstává pozadu. Oba se navzájem plně ovlivňují.

Každý nový rozběh a nové vítězství politického boje se mění v mocný popud pro hospodářský boj tím, že zároveň rozšiřuje jeho vnější možnosti a stupňuje vnitřní potřebu dělníků zlepšit svoji situaci, zvyšuje jejich bojovnost. Po každé zpěnné vlně politické akce zůstává zúrodňující nános, z něhož ihned vyráží na tisíce výhonků hospodářského boje. A naopak.

3 Tamtéž.

4 Luxemburgová, R.: *Masová stávka*, strana a odbory (digitální kopie dostupná na vyžádání na mailu autora)

Zkrátka: hospodářský boj je spojka mezi jednotlivými politickými křížovatkami, politický boj je periodické zúrodnování půdy pro boj hospodářský. Příčina a účinek si tu každým okamžikem mění místa, a tak politický a hospodářský moment, aniž se nějak vzájemně přesně oddělují nebo dokonce vylučují, jak by se to hodilo pedantskému schématu, tvoří v období masové stávky spíše jen dvě vzájemně se prolínající stránky proletářského třídního boje v Rusku. A jejich jednotou je právě masová stávka. Jestliže se mudrující teorie, aby došla k ryzí politické masové stávce, pouští do umělé logické pitvy masové stávky, pak při tomto pitvání, jako při každém jiném pitvání, není jev poznáván ve své živé podstatě, nýbrž je pouze umrtven.“⁵

5 Tamtéž.

Studium masové stávky a Ruské revoluce z roku 1905 vedlo Rosu Luxemburgovou k neochvějně víře ve schopnosti pracujících kolektivně jednat.

Ruská revoluce z roku 1905 byla porážena. Rosa Luxemburgová si následně odsedí ve vězení dva měsíce za to, že na mítincích o masové stávce prý „vyzývala k násilí“.

Dále působí na mezinárodní scéně dělnického hnutí a v roce 1907 se účastní kongresu Socialistické internacionály ve Štutgartu. Zde kritizuje militarismus a nadále se vzdaluje od čím dál více středové pozice SPD.

Luxemburgová vyjadřuje obavu, že vedoucí představitelé strany, navzdory svému marxismu, couvnou v situaci, která bude vyžadovat rozhodnou akci. Vrchol

nastal v roce 1910 – naprostým rozchodem Rosy Luxemburgové s Karlem Kautským v otázce cesty pracujících k moci. Od nynějška měla SPD tři proudy: reformisty, kteří postupně přijímali imperialistickou politiku (Bernstein); tak zvané marxistické centrum, vedené Karlem Kautským (přezdívaným Rosou Luxemburgovou „vůdcem bažiny“), které si uchovávalo verbální radikalismus, ale v praxi stále více tíhlo k parlamentním metodám boje; a revoluční proud, jehož hlavní inspirátorkou a představitelkou byla právě Luxemburgová.

Pokračování příště – Rosa Luxemburgová: Akumulace kapitálu, boj proti válce, národnostní otázka a kritika bolševiků.

MARXŮV ZÁKON HODNOTY

TONY CLIFF

Přetiskujeme další kapitolu z analýzy minulého režimu, kterou vypracoval Tony Cliff ve své knize Státní kapitalismus v Rusku.

Marxovu teorii hodnoty lze stručně vysvětlit takto. Za kapitalismu, a pouze za kapitalismu, se „všechny, či alespoň většina výrobků nacházejí ve formě zboží“. A aby se z výrobků stalo zboží, musí ve společnosti existovat dělba práce. To však samo o sobě nestačí. Dělba práce existovala i uvnitř kmenových komunit, aniž by se tím vytvářelo zboží. Ani ve starověké římské latifundii, jež využívala otročské práce a představovala soběstačnou ekonomickou jednotku, nevznikalo zboží. Dělba práce uvnitř jedné kapitalistické továrny také ještě nedělá z výrobků zboží.

Jen dělba práce mezi jednotlivými kmeny, mezi latifundiemi či mezi jednou a druhou kapitalistickou továrnou vede ke směně výrobků, a tím ke vzniku zboží. Marx píše: „Zbožím se mohou stát jen takové výrobky, z nichž některé jsou výsledkem jiného druhu práce než jiné, a které jsou vyráběny nezávisle na sobě jednotlivými osobami, či skupinami osob.“

Hodnota je definována jako vlastnost každého zboží, na jejímž základě je toto zboží směňováno. Výrobek získává směnnou hodnotu teprve tehdy, když se stane zbožím. Směnná hodnota je tudíž výrazem společenských vztahů mezi jednotlivými výrobci zboží, a určuje tak společenský charakter práce jednotlivých výrobců.

Směnná hodnota je ve skutečnosti jediným výrazem společenského charakteru práce ve společnosti složené z nezávislých výrobců. Marx píše: „Protože až do okamžiku směny spolu výrobci nepřicházejí do styku, specifický společenský charakter práce jed-

notlivých výrobců se neprojevuje jinak než aktem směny.“ Jinými slovy, práce jednotlivců se projevuje jako součást společenské práce pouze díky vztahům spojených se směnou jejich výrobků.

Když Marx mluví o tom, že zboží má svou hodnotu, tak zdůrazňuje, že tato hodnota je zhmotněním abstraktní práce, jež představuje podíl z celkové práce společnosti. „Velikost hodnoty vyjadřuje společenský výrobní vztah, představující nutnou spojitost mezi určitými předměty a podíl z pracovní doby celé společnosti věnované výrobě tohoto zboží.“

Proč je směnná hodnota jediným výrazem této skutečnosti a proč nemůže být tento vztah vyjádřen přímo, nýbrž jen skrze věci? Odpověď je, že jednotliví nezávislí výrobci ani nemohou být propojeni jinak než prostřednictvím směny různých předmětů ve formě zboží.

Ve společnosti nezávislých výrobců zákon hodnoty určuje:

- Směnný vztah mezi různými druhy zboží.
- Velikost výroby jednoho druhu zboží v poměru k velikosti výroby jiných druhů zboží.
- Dělbu celospolečenské pracovní doby mezi jednotlivé podniky.

Tím je určen také směnný vztah mezi pracovní silou jakožto zbožím a dalšími komoditami. Rovněž je tím dáno rozdělení pracovní doby na čas strávený „nutnou prací“ (kterou zaměstnanec reprodukuje hodnotu své pracovní síly) a „nadbytečnou práci“ (kterou zaměstnanec vytváří nadhodnotu pro kapita-

listu). Zákon hodnoty determinuje i množství společenské práce, jež je věnována produkci výrobního a spotřebního zboží. Tím určuje také vztah mezi spotřebou a akumulací.

Marx dává do protikladu dělbu práce v kapitalistické společnosti jako celku (která je vyjádřena existencí hodnoty) a dělbu práce v rámci jednoho závodu (jež není vyjádřena hodnotou):

Dělba práce ve společnosti je dána nákupem a prodejem výrobků z různých průmyslových odvětví, zatímco dělba práce na jednotlivé operace na pracovišti je dána prodejem pracovní síly jednotlivých dělníků jedinému kapitalistovi, který je zapojuje do pracovního procesu. Dělba práce na pracovišti v sobě odráží koncentraci výrobních prostředků v rukou jednoho kapitalisty. Společenská dělba práce zase vyjadřuje fakt, že kapitalistická třída je tvořena mnoha nezávislými výrobci zboží.

Zatímco na pracovišti platí železný zákon, jímž je výroba jednotlivých předmětů udržována v potřebném poměru, a jímž jsou určitému počtu dělníků přiřazovány potřebné úkoly, tak mimo pracoviště se v distribuci zboží mezi jednotlivými firmami z různých odvětví plně uplatňuje náhoda a rozmar. Je pravda, že různé oblasti výroby samovolně směřují k rovnováze. Každý výrobce zboží je nucen vytvářet užitnou hodnotu, aby uspokojil určité společenské potřeby. Tyto potřeby se různě kvantitativně mění, avšak uvnitř systému platí zákonitosti, které velikost výroby podle potřeby upravují a vedou ke spontánnímu růstu celého systému.

Zákon hodnoty nakonec určuje, kolik z celospolečenské pracovní doby bude na výrobu určitého typu zboží vynaloženo. Avšak tato trvalá tendence k rovnováze mezi různými oblastmi výroby se uskutečňuje pouze jako reakce na neustálé porušování této rovnováhy. [21]

Dělba práce na pracovišti je pro kapitalistu klíčovým nástrojem k uskutečňování nadvlády nad lidmi, kteří jsou sami jen součástí zařízení v jeho továrně. Dělba práce ve společnosti naproti tomu vytváří vztah mezi nezávislými výrobci zboží, kteří se nepodřizují žádnému orgánu, nýbrž jen hospodářské soutěži, ke které je ženou jejich zájmy. [21]

A tak, díky neustálým změnám poptávky a nabídky, vytváří zákon hodnoty pořádek i ve společnosti bez účinného centrálního plánování. Rovnováha se ustavuje ve výrobě jednotlivých produktů, v rozdělení celkové pracovní

doby ve společnosti mezi různá hospodářská odvětví a tak dále. Uvnitř jednotlivých továren však nevládne neosobní anarchie, nýbrž vědomá vůle kapitalisty, který přímo určuje dělbu práce a rozhoduje o množství jednotlivých výrobků, které má být vyrobeno.

Je zcela zřejmé, že ve všech formách společnosti, od primitivního komunismu v dávné minulosti po socialistickou společnost v budoucnosti, musí ve společnosti existovat určitá dělba práce mezi jednotlivými hospodářskými odvětvími, aby společnost dokázala vyrobit potřebné množství zboží. Avšak způsob, jakým se tato dělba práce provádí, se s každou formou společnosti mění.

„Každé dítě ví,“ píše Marx, „že země, která přestane pracovat, nikoli na rok, ale třeba jen na pár týdnů, zahyne. Každé dítě také ví, že výroba takového množství výrobků, jež by uspokojilo dané potřeby, vyžaduje určité

množství z celkové společenské práce. Poměr této práce je přitom dán úrovní společenské výroby, a nelze jej tedy jednoduše zrušit.“

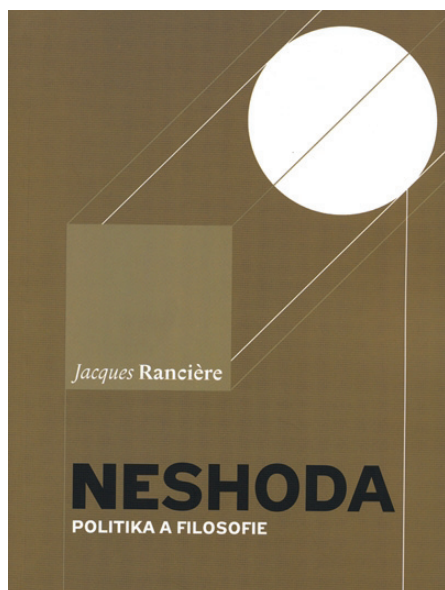
Žádný přírodní zákon nelze odstranit. V měnících se historických podmínkách se proto může měnit jediná forma, v níž tyto zákony fungují. A formou, ve které funguje zákon poměrného rozdělování práce ve společnosti, je právě směnná hodnota produktů. [22].

Nutnou podmínkou pro vznik směnné hodnoty je, aby činnost lidí ve výrobním procesu probíhala pokud možno izolovaně. Musí zde existovat konkurence mezi nezávislými výrobci a mezi vlastníky různého zboží včetně lidí prodávajících svou pracovní sílu. Vztahy mezi jednotlivými výrobci nesmí být vědomě řízeny.

Z angličtiny přeložil Vítězslav Lamač.

RANCIÈRE: NOVÁ TVÁŘ POLITICKÉ KRITIKY

TOMÁŠ KORDA

Jako dvanáctý svazek v edici SOK vyšla kniha Neshoda a jejím autorem je Jacques Rancière. Předkládaná recenze zachycuje základní myšlenkovou kostru knihy. Autor v jádru knihy, jak již její podtitul napovídá, uvádí vztah mezi filosofií a politikou do takového napětí, které rozkládá naše zažité pojetí filosofie a politiky.

Skandál, snad jediné tímto slovem lze plně vyjádřit moment, kdy se politická filosofie setká s politikou. Začneme od této spekulativní teze, abychom na ni navázali stěžejními myšlenkami knihy, které rozpustí zdánlivou rozpornost této teze.

Spekulativní teze lze rozpoznat hned na první pohled, vynikají totiž svou „neohleduplností“ ke čtenáři a autor jimi sleduje jediný účel – vytrhnout čtenáře ze zažité perspektivy, ze které se dotýká vztahuje k předmětu.

Spekulativní propozice se nejen vymyká seliskému rozumu, se kterým operuje přirozené vědomí, ale je pro tento rozum přímo rozporná a iritující. Tím nutí přirozené vědomí ke „zkratu“, k zaujetí nového pohledu na věc.¹ Právě o to se Rancière snaží – odpoutat nás od našeho přirozeného vztahu k politice.

Pro Rancièra nabývá skandál stejného významu, jaký měl u jeho učitele, marxisty Althussera. Ten by slovem skandál nazval konfrontaci (etablované) filosofie s Leninem.² V obou případech skandál vyjevuje vytěsňenou pravdu. Ať politická filosofie či etablovaná filosofie při střetu ztrácí vnitřní konzistenci a dosavadní nevinost. Toto poskvrnění (politická) filosofie nevydrží nikoli z důvodu obsahového obohacení svého základního rámce,³ ale její rámec nevydrží naopak proto, že Lenin či Rancièrova politika doplní etablované schéma o jakýsi chybějící bezobsažný (nefilosofický) element, samotnou perspektivu, ze které se odhaluje faleš (politické) filosofie. Lenin či politika vyjevují pravdu filosofie či politiky tím, že ukáží na jejich faleš.

Zde je již třeba zavést významové rozlišení u slova politika. „[...] slovem politika zpravidla označujeme soubor procesů, skrze něž se dosahuje sdružování a souhlasu lidských kolektivů, skrze něž probíhá uspořádávání moci, distribuce míst a funkcí, díky nimž fungují systémy legitimizace této

distribuce.“⁴ Rancière navrhuje pojmenovat tento význam slovem policie. Policie není pouze viditelná represivní složka a není ani „tak [Foucaultovou] disciplinarizací těl, jako spíše pravidlem pro jejich jevení, konfigurací obsazování a vlastností prostorů, v nichž jsou tato jejich obsazování distribuována.“⁵ Rancière vzápětí upozorňuje, abychom policii nevnímali v pejorativním smyslu, ale ve smyslu neutrálním.

Policie udržuje v chodu daný status quo a policejní mechanismy připomínají Ideologické státní aparáty⁶ – teorii Louise Althussera, od něhož se Rancière po roce „68“ razantně odklání. Policie vyjadřuje vše, co je v daném stavu/situaci smyslově zachytitelné, definuje slyšitelné a to, co zůstává bez povšimnutí, rozděluje zvukový projev tím, že jeden je rozpoznáván jako řeč (logos), zato druhý neznamena nic víc než pouhé šumění hlasu (foné), které sděluje nanejvýš bolest a slast.⁷

Co je pak politika? Vše to, co narušuje policejní řád. Ale zde je nejvyšší potřebou pregnančně určit, co přesně znamená narušovat, protože právě dnes (v čase boje proti terorismu) přirozené vědomí automaticky zužuje význam slova narušovat. Narušovat běžně znamená přerušit hladký provoz policie formou bezmyšlenkovitého násilného aktu. Ale Rancière by takovému zjednodu-

1 Srov.: ROSE, Gillian. Hegel contra sociology. Atlantic Highlands, NJ : Athlone, 1995, např. s. 48, 49.

2 Srov.: ALTHUSSER, Louis. Lenin and philosophy, and other essays. New York : Monthly Review Press, 2001 (1971), např. s. 27, 30, 31.

3 Lenin sám v dopise Gorkému říká, že není filosof, že je v této oblasti špatně připraven.

4 RANCIÈRE, Jacques. Neshoda: politika a filosofie. Praha : Svoboda Servis, 2011, s. 36.

5 Tamtéž: s. 37.

6 HEWLETT, Nick. Badiou, Balibar, Rancière: rethinking emancipation. New York : Continuum International Pub. Group, 2007, s. 102.

7 RANCIÈRE, Jacques. Neshoda: politika a filosofie. Praha : Svoboda Servis, 2011, s. 30.

šenému chápání vytkl, že ignoruje právě ty procesy, které násilný akt narušení napojují na vlastní dynamiku policie.⁸

Avšak skutečné politické narušení policejního řádu nastává tehdy, kdy to, co doposud zůstávalo za horizontem smyslového, vystoupí. Zpřesněme: uvnitř smyslového světa sice zakoušíme všechny počítky, ale k některým se vztahujeme, jako by neexistovaly. Rancière toto rozdělení pregnantně vystihuje na rovině zvukových počítků, na kterou promítá protiklad mezi hlasem a řečí. Oba zvuky jsou sice empiricky slyšet, ale hlas oproti řeči neprojde měřítkem/jazykem/lozem policejního řádu, a proto svým způsobem není slyšet.

Politický akt povyšuje pouhý hlas (nerozlišitelný šum) na rovinu řeči. Rancière se ale důrazně vymezuje proti redukování politiky na pouhý zvukový projev nespokojenosti s daným stavem (byť je sebeextrémnější), protože toto „žádání o vyslyšení“ policejnímu řádu implicitně sděluje, že dotyčný nespokojený aktér nerozumí policejnímu logu, řečovému kódu, který půlí realitu na tu, jež mu rozumí, a tu, která mu nerozumí. Naopak o politice Rancière mluví vždy až tehdy, pokud zvuk obsahuje i sebevztahný element, díky němuž zvuk sám sobě rozumí. Zvuk si přestává rozumět skrze policejní logos, protože u něj dochází k sebeporozumění, které zvuk pozvedá na řeč. Zvuk se povyšuje na rovinu řeči (logu), která byla doposud výhradní doménou policie.

Rozlišení nepolitického a politického aktu ukaže na různé povaze bezpráví, které

oba akty vyjadřují. Nepolitický akt bezpráví zprostředkovává. Tento akt nabývá jen etické povahy a policie ho vnímá jako hlas sdělující bolest. Naproti tomu politický akt bezpráví nereprodukuje, nýbrž bezpráví ztělesňuje. Politický akt bezpráví přímo vytváří, neboť samo sobě si jako bezpráví rozumí. Bezpráví tudíž získává nikoli etickou, ale ontologickou povahu.⁹

Aktéra ztělesňujícím ontologické bezpráví, tedy politiku ve vlastním smyslu, Rancière nazývá „díl lidí bez podílu“. V okamžiku zjevení těchto lidí bez vlastností, těch, kteří nic nevlastní¹⁰ a na ničem se nepodílí, je policie (etablovaný řád) vystavena (své vytěsňené) pravdě, která policii ukazuje její falešnost:¹¹ přestává se jevit jako politika a stává se policií. To, co přináší společenství „díl lidí bez podílu“ (lid), je ve vlastním smyslu pře.¹² Pře/neshoda je jádrem demokracie, která narušuje policejní konsenzus.¹³

Otázkou po vzniku „dílu lidí bez podílu“ se zároveň tážeme po jeho předpokladech. Tím předpokladem je rovnost, rovnost přístupu k logu. Rovnost stojí na začátku politiky, a nikoli jako její cíl. Ale i sama tato rovnost podmiňující nerovnost je podmíněna. Onou podmínkou rovnosti je rozštěpenost logu, jeho dualita mezi promluvou

a počítáním promluvy. Tato dualita logu je ontologickou podmínkou pro existenci „dílu lidí bez podílu“, tito lidé bez vlastností sice promlouvají, ale jejich promluva se (patříčně) nepočítá.

Závěrem, na základě zde nastíněné Rancièreovy ontologie, rozlišme jeho tři koncepce politiky: arché-, para- a meta-politika. Arché-politika se snaží znemožnit při tím způsobem, že harmonizuje společenství k bodu, kde zákon splyvá se zvykem. Chce dosáhnout pospolitosti bez vnitřního rozporu tam, kde se sjednotí dualita logu. Para-politika též zabráňuje při, ale jinou metodou. Netíhne k pospolitosti, ale harmonii hledá v anarchistické rozptýlenosti, při níž mizí podmínky pro vytvoření kolektivního subjektu. Oproti oběma předchozím koncepcím meta-politika nehledá konsenzus (harmonii), ale nechává vystávat lid, který je pravdou politiky, protože ukazuje na její falešnost tím, že lid svým vystáním materializuje a zpřítomňuje zamlčenou dualitu logu policejního panství.

Rancièreova ontologie zaujímá unikátní kritickou pozici. Do jedné řady totiž vedle sebe rovná tři nejvýznamnější politické směry dneška: komunitaristické tradicionalisty, universalistické modernisty i postmoderní „rozptylovače“, u všech tří nalézá redukci politiky.¹⁴ Oproti těmto směrům Rancièreova ontologie znovu zakládá neredukovatelnost politiky. Z druhé strany však jiní teoretici nachází zásadní mezery v Rancièreově filosofické budově. Věnujme proto v budoucnu další díl recenze této knihy dvojí kritice: Rancièreově a Rancière.

8 Dnes (světová) policie bojuje proti teroristickému „narušování“, ale sama policie prokazatelně vytváří podmínky pro terorismus.

9 RANCIÈRE, Jacques. Neshoda: politika a filosofie. Praha: Svoboda Servis, 2011, s. 46.

10 Možná stojí za zmínku, že vlastnost a vlastník mají stejný etymologický kořen, „vlast“.

11 RANCIÈRE, Jacques. Neshoda: politika a filosofie. Praha: Svoboda Servis, 2011, s. 84.

12 Tamtéž: s. 20.

13 Proto „konsenzuální demokracie“ je spojení protikladných termínů, neboť demokracie neznamená ani parlamentní systém či právní stát, ale vyjadřuje způsob subjektivizace politiky, kdy se zjevuje „díl lid bez podílu“. (Tamtéž: s. 98.)

14 ŽIŽEK, Slavoj. Nepalitelný subjekt: chybějící střed politické ontologie. 1. vyd. Překlad Michael Hauser. Chomutov: L. Marek, 2007, 181 s.

NEJDE O GORILY

JULIÁN BOSÁK ML.

„Kto neskáče, je gorila, hop, hop, hop!“ ozývalo sa v tisícovom dave v piatok v Bratislave.

„Kto neskáče, je gorila, hop, hop, hop!“ ozývalo sa v tisícovom dave v piatok v Bratislave. Našiel sa v ňom aj starší pán, ktorý komentoval príhovory slovami, že aj on kradol, že aj on je gorila. „Gorily za mreže!“ znel

ďalší z pokrikov. No bolo počuť aj heslá „Obe-siť!“, či „Defenestrácia!“. Ľudia sú nespokojní s tým, ako je vedená naša krajina, no do ulíc ich dostala až táto kauza, ktorá menuje konkrétne osoby. Tak, ako už viackrát v histórii,

si dav pýta hlavy. Ale kde sa zastavíme, koľko hláv nám bude stačiť?

Silvio Michal, ktorý vystúpil na pódiu, sa pýtal ľudí, kto z nich dostal 200 miliónový úplatok. A samozrejme, nikto sa neprihlá-

SOCIALISTICKÝ KRUH
SDRUŽENÍ PRO LEVICOVOU TEORII

www.sok.bz

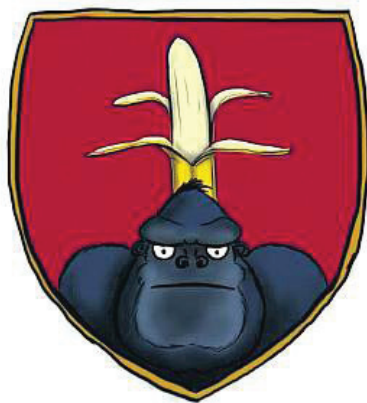
sil. Ale kde je tá hranica, čo je neprijateľný úplatok? V kapitalizme, v systéme slobodného trhu predsa nik nemôže klásť prekážky obchodu. A čo je to úplatok? Je to obchod. Sú takí, čo si môžu kúpiť zmluvu, rozsudok, rozhodnutie. V nemocnici si môžeme kúpiť lepšiu izbu, môžeme ísť na lepšiu dovolenku, dopriať si lepšie jedlo, ak na to máme.

Väčšina však žije od výplaty k výplate. A tá väčšina je právom rozhorčená, že niekto iný žije na jej úkor. Ale tá väčšina umožňuje tento stav tým, že pracuje pre svojich vykoisťovateľov, že sa spolupodieľa na chode takéhoto systému. Aj ona je rozdelená na prispôsobivých a znevýhodnených, či neprispôsobivých. Aj tam sú ľudia, ktorí si môžu dovoliť viac a takí, ktorí majú problém prežiť. A nevedia s tým nič urobiť, rovnako ako s tým nevedia nič urobiť ich vykoisťovatelia. Tí sa kryjú charitou a prehlasovaním, že dávajú ľuďom prácu. Ak opustí kapitalista svoje miesto nahradí ho ďalší, možno práve niektorý z tej väčšiny.

Preto tu nejde o hlavy konkrétnych ľudí. Ide tu o zmenu systému tak, aby nevytváral pozície, v ktorých budú môcť ľudia hromadiť zisky na úkor ostatných. A to sa dá iba vtedy, keď bude súkromné vlastníctvo výrobných prostriedkov nahradené spoločným vlastníctvom. Keď spoločný, verejný záujem bude postavený nad záujem kapitálu.

To, že aj Slováci ukázali svoju nespokojnosť je výborné, ale hrozí tu, že ľudia budú opäť raz zneužití. Súčasná garnitúra môže „vyšetriť“ kauzu, podhodíť nejakú tú obeť a kapitalizmus pôjde ďalej. Konečný efekt

môže byť taký, že stratia zabehnuté strany a otvorí sa priestor „nováčikom“. Môžeme sa pozrieť do susedného Česka, aký bordel tam narobili ich noví politici. Bojovať proti korupcii v kapitalizme je ako snažiť sa nafúkať prasknuté koleso. Veď najväčší protikorupčný bojovník na Slovensku je SDKÚ (a hneď ďalší najväčší sú KDH, SASovia, „obyčajní ľudia“ a SMER – smiech). Politici dobre vedia, že

každá kauza prehrmí a ide len o to, čo z toho v konečnom dôsledku vyťažia. (A zaujímavé je si aj pozrieť, kto sú organizátori protestu.)

V dave sa objavili aj požiadavky po priamej demokracii. Ale zavádzať priamu demokraciu v stave, keď kapitalisti majú v rukách médiá a moc ovplyvňovať verejnú mienku je zradné a hrozí, že v priebehu siahodlhých dohadovaní sa ľudí s najrozličnejšími názormi na riešenie čiastkových problémov, kapitalizmus pripraví svoje riešenie, ktoré mu nako-

niec možno aj samotní ľudia odobria. Či už by to bolo v podobe zmeny volebného systému, alebo upriamením pozornosti na „neprispôsobivú“ menšinu, či rozpútanie novej vojny.

Kapitalizmus je na korupcii postavený, je to predsa presun financií z verejného k súkromnému. Je zarážajúce, aký podobný scenár prebieha v rôznych krajinách po svete. Ľudia sa cez internet zorganizujú, aby protestovali proti kradnutiu politikov. Na Islande odsúdili pár vinníkov a kapitalizmus ide ďalej. V Egypte odstránili Mubaraka, teraz im vládne armáda a kapitalizmus ide ďalej. V USA boli demonštranti vypratani, stretávajú sa, diskutujú vo vstupných halách veľkých budov a kapitalizmus ide ďalej. Podobne vyznievajú aj požiadavky organizátorov protestu, ktorí žiadajú odloženie volieb, kým sa vyšetrí podozriví. (V koho záujme je odloženie volieb?) A kapitalizmus pôjde ďalej.

Kým my sa dohadujeme, oni privatizujú, škrtajú a vedú vojny v záujme hromadenia zisku. Zdražujú nám verejné služby ako zdravotníctvo, dopravu, školstvo, siahajú nám na dôchodky, nútia nás platiť čoraz viac. Presúvajú kapitál z verejného k súkromnému. A my sme rozdrení.

Sústredíme sa totiž na symptómy a neriešime príčinu, ktorou je kapitalizmus – súkromné vlastníctvo výrobných prostriedkov a voľný trh. Iba ich odstránením, môžeme začať riešiť problémy nerovnosti, triednej spoločnosti, korupcie, chudoby, vojen, ekológie, zdravia atď. Až to bude skutočnou zmenou a nie len pokusom o kapitalizmus s maskou ľudskej tváre.

FILM: THATCHEROVÁ JAKO ZNAČKA

THOMAS FRANKE

▲ Brněňští studenti nezapomněli během Týdne neklidu při jednou z happeningů „vzdát hold“ železné lady...

Kapitalizmus je schopný neuvěřiteľných kouskú, jde-li o to, aby byla mezi výrobou a spotřebou udržena „železná opona“. Konečný spotřebitel o původu výrobku neví zhora nic, ba vědět ani nic nemá, neboť se jedná o „obchodní tajemství“. Marketing se postará o zbytek.

Mladé dělnice držené jako otrokyně někde ve východní Asii sešívají trička nebo tenisky, které se pak s nápisem Nike nebo Reebok nebo s kterýmkoli jiným prodávají jako symbol svobody a nezávanosti.

Novinář John Pilger nedávno poukázal na to, že značka Obama funguje stejně. Vsugeruje převratné nové možnosti svobody tím, že pečlivě prezentovaný výrobek vytváří falešný obraz o svém původu.

Je to Afroameričan, tak co na tom, že vyrostl výlučně s bílou částí své rodiny, chodil na soukromé gymnázium, na elitní Columbia University, na ještě elitnější Harvard. Co na tom, že své první pracovní místo měl u Busi-

ness International Corporation, která pracuje pro CIA.

Film Železná lady je také téměř dvouhodinovým reklamním spotem o „všestranné ženě, která dokázala, že vysoká politika není jen výsadou mužů“, jak se praví v upoutávkách. Válečnice za kapitalistickou třídou jako bojovnice za práva utlačovaných.

Brutalita, se kterou za své vlády nastolila neoliberální režim, jí přinesla nenávisť milionů Britů. O jejich ukradené budoucnosti bylo tehdejší punkové heslo „No Future“.

V zahraniční politice nebyla o nic méně krvelačná.

Teprve před několika týdny se objevily nově dostupné dokumenty. Thatcherová sice přála polské komunistické vládě vše špatné, ale z odborového hnutí Solidarita v Polsku měla skutečně strach. Oficiálně podporovala Solidaritu, ale za kulisami přemýšlela o tom, že by měla pomoci polské vládě. Brzy na to uspořádala polská armáda puč a zbavila tak

Thatcherovou dilematu, když brutálně potlačila stávkové hnutí.

V Kambodži poskytla Thatcherová pomoc doopravdy – Pol Potovi a jeho vrahům. Ti byli sesazeni Vietnamci, a přes veškeré veřejné odsuzování Rudých Khmerů ze strany západních mocností za vyvraždění pětiny kambodžského obyvatelstva bylo

pokoření Spojených států ze strany Vietnamců v očích Reagana a Thatcherové závažnějším zločinem. Proto podporovali Pol Pot od jeho pádu v roce 1978 až do devadesátých let diplomaticky v OSN, finančně a vojensky v džungli v boji proti vládě nastolené Vietnamci a při návratu do vlády.

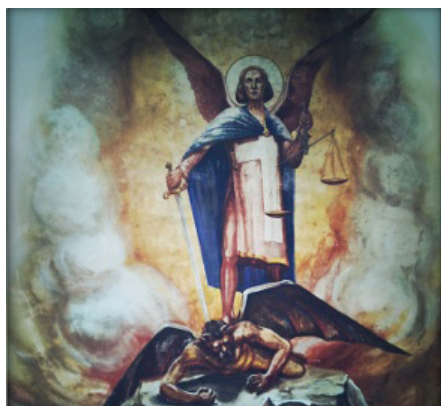
Thatcherová byla filmem o ní prý dojatá.

Ale i kdyby trpěla sto let demencí, utrpení způsobené ostatním by nevykoupila. I když odstoupila z premiérského křesla již v r. 1990 po velkých bouřích proti tzv. dani z hlavy, je do dneška předmětem takové nenávisti, že se těší oblíbě facebookové skupiny jako např.

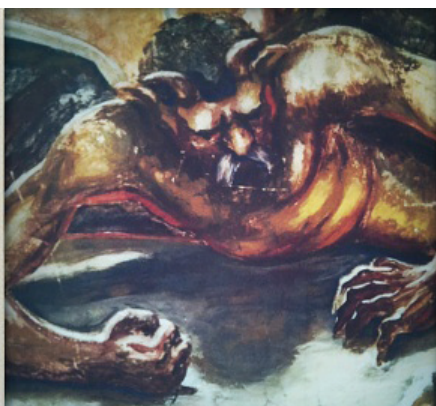
Uspořádáme mejdan, až Thatcherová zemře.

HOMEOPATICKÁ REALITA JÓZSEFA SZOLNOKIHO A LÉČBA FALEŠNÉHO VĚDOMÍ

KATEŘINA KREJČOVÁ

▲ Svatý Michael vítězí nad ďáblem Stalinem. Detail fresky, Sopronbánfalva. 1950

Maďarský umělec József Szolnoki (* 1971) se na podzim minulého roku představil svou první samostatnou výstavou „Homeopatikus valóság“ v budapeštské galerii zaměřené na současné umění Ernst muzeum.¹ Rozsáhlý prostor galerie naplnil téměř dvěma desítkami konceptuálních miniinstalací, v nichž analyzuje maďarské kulturní a nacionální stereotypy a vytváří originální a vtipné juxtapozice objektů kolektivního podvědomí, ideologických fetišů i bizarních sedimentů předrevoluční každodennosti.

Absolvent kolínské Kunsthochschule für Medien se svou tvorbou dotýká mimořádně aktuálního problému maďarského nacionalismu a jeho kořenů. Vernisáž výstavy proběhla 16. září 2011 a vystavena byla díla napříč Szolnokiho tvorbou, již můžeme číst jako brilantní reflexi vzestupu pravicové Maďarské občanské koalice (Fidész), která od května 2010 v čele s Viktorom Orbánem v zemi vládne, a silné opoziční ultrapravicové strany Hnutí za lepší Maďarsko (Jobbik). Obě strany se podílejí na plíživé totalitarní zemi.

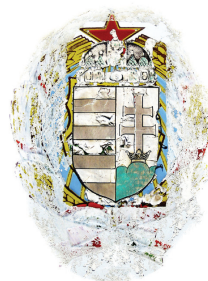
Koncept výstavy, řazení miniinstalací a uspořádání prohlídky připomíná muzeum voskových figurín nebo strašidelný zámek. Celý prostor galerie zaplnil Szolnoki svými ready-mades, videosmyčkami a anotacemi, přičemž jednotlivá témata nejsou řazena chronologicky, a snad právě proto spolu navzájem tak dobře komunikují. Haluci-

nogenní výlet, který Szolnoki v explikaci označuje jako „paranoia recycling“, „historical re-acting“ či „discourse sedimentology“, balancuje na pomezí distancovaného pozitivistického výzkumu a psychoanalýzy.

Koneckonců sám autor výstavu uvádí slovy: „Složil jsem pionýrský slib ve stejný den, kdy jsem šel poprvé ke svatému přijímání. Nikdy jsem tomu nepřikládal zvláštní význam, až do chvíle, kdy jsem o třicet let později narazil na desku se státním znakem, který byl jednoduchou úpravou nahrazen znakem novým, aktuálním.“ Szolnoki sám sebe označuje jako katolického komunistu. Tento vztah soukromé mytologie svatého přijímání čerstvého pionýra a heraldické stopy, kterou zanechává ve společnosti politická transformace, otevřel autorovi koncept zcela nové kvality.

V podobném duchu se nesou i ostatní práce Szolnokiho, sběratele kuriozit, slepých skvrn na periferii kolektivní paměti: zpracovává téma novodobých komunit, které obdivují dávné Huny, identifikují se s nimi a považují se za jejich potomky; vystavuje mapy dokumentující údajné pangermánské spiknutí či „celonárodní Rorschachův test“, který jako by měl umožnit analýzu míry společného falešného vědomí.² Prehistorický Magyarosaurus, prezentovaný v dobách Szolnokiho dětství žákům na výukových tabulích jako maďarský unikát, je lokalizován pro lepší

porovnání v břiše dinosaura průměrné velikosti. Tuto ilustraci z dob minulého režimu, v Maďarsku notoricky známou, transformuje Szolnoki do podoby samolepky/souvenýru z výstavy, kterou si mohou návštěvníci nalepit na nárazník automobilu. Na zeď galerie situuje přesnou reprodukcii klášterní fresky, místní legendy ze Sopronbánfalva, Svatý Michael vítězí nad ďáblem Stalinem z roku 1950, na níž má archandělem přemožený ďábel typický Stalinův knír a výraz. Instalace 60 pivních půllitrů připravených k připitku je reminiscencí na 150 let trvající zákaz připíjet si cinkáním sklenic, který byl zaveden roku 1848 k uctění památky vojáků zabitých při revoluci, jejichž smrt údajně oslavovali Rakušané hlasitými připitky, ale i když již stanovená

▲ Homofónia #01, C-Print. 2011

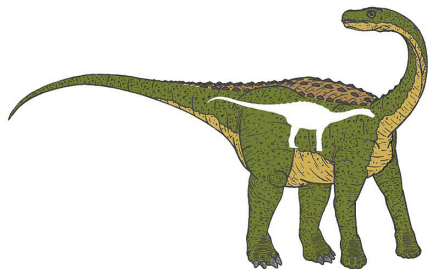
lhůta uběhla, Maďaři se zdráhají přituknout si pivem dodnes. Chvilka ticha v maďarském parlamentu 1989–2010, multiscreen, v němž je divák uvězněn ze čtyř stran smyčkou archivních záznamů strnulých, slavnostně mlčících politiků, děsí bezkrevným opakováním téhož tím spíš, že jde o found footage.

Výměna státních znaků je klíčovým leitmotivem výstavy, který Szolnoki soustavně rozvíjí v několika dalších instalacích: vystavuje reálné venkovní štíty z vesnických škol, školek, radnic, obecních úřadů a pošt, které byly po převratu nahrazeny novými, případně přemalovány. Ve fasciujícím videu Update 56/89 dokumentuje postupné odkrývání sedimentů starých státních znaků, z nichž byly v letech politických transformací, s tím, jak se podoba státního

1 <http://www.mucsarnok.hu>

2 http://www.youtube.com/watch?v=DO6YuucMc_U

znaku měnila, otloukány staré vrstvy nebo jejich části, aby je vystřídaly vrstvy nové.³ Szolnoki se postupně jako archeolog pracovává od socialistického státního znaku nenáviděného Jánose Kádára přes Košutův znak Maďarského povstání Imreho Nagye, socialistický Rákociho znak, těsně pová-

▲ Magyarosaurus. Samolepka na nárazník automobilu. 2011

lečný Košutův znak, válečný nacistický znak se šípy a kříží až po předválečný, opět Košutův, znak první Maďarské republiky. Štíty, které prošly touto chirurgickou operací zdokumentovanou na videu, autor v galerii reálně vystavil spolu s jakýmsi turistickým generátorem „imaginárního soukromého znaku“ připomínajícím kinetoskop,⁴ v němž si může každý návštěvník vytvořit ze všech historicky dostupných komponent maďarských národních znaků svůj vlastní, a stává se tak tvůrcem určujícím podobu státního symbolu. Lze tak kombinovat znak jižního

▲ Výměna erbů. Video. 2011

pohraničního vojvodství, dvojramenný kříž, zelené trojvrší, pšeničné klasy, rudé hvězdy či strážné anděly v jakkoliv absurdním pořadí a rozmístění. Koneckonců, vyzkoušíme-li si vytvořit několik znaků a sledujeme-li přitom Szolnokiho důkladnou dokumentaci odkrývání sedimentů politických proměn pouhého jednoho století, začneme si nutně klást otázku po představitosti dějin.

Prolínání každodennosti a velké historie demonstruje autor příkladem starého, již použitého a vymydleného kousku mýdla, které máme vždy tendenci lepit na mýdlo nové. Kombinací s expozicí velké národní

historie přemalovávaných znaků instalovaných poblíž dosahuje autor dramatické juxtapozice soukromých a společenských dějin a paměti. Přesná rekonstrukce padesát let staré fotografie vchodu do budapeštské galerie Mücsarnok se liší pouze kvalitou obrazu, barvou a absencí Kádárova znaku nade dveřmi. Po převratu byl sejmut a nahrazen decentním a neutrálním motivem mušle v historizujícím stylu. Úhel i velikost záběru jsou zcela totožné, obrovský kamenný monolit z Mücsarnoku, který měl být po převratu schován a zapomenut, ale Szolnoki přináší zpět do galerie a vystavuje jako ready-made.

V kontextu fašizace, k níž Maďarsko pod Orbánovým vedením směřuje, se nabízí otázka, jaká další vrstva vystřídá současný státní znak z roku 1990. A Szolnoki na ní svou práci nabízí možné odpovědi, aniž by to snad přímo zamýšlel. Tak přesná je reflexe kolektivního nevědomí, kterou provádí, přičemž se ani na okamžik neuchyluje k tezatosti. Výstava „Homeopatikus valóság“ je příkladem mrazivě aktuálního politického umění, které přirozeně vypovídá o společenských změnách, aniž by se na ně konkrétně zaměřovalo. To, že v divácích tento přístup rezonuje, jen potvrzuje, že (nejen) maďarský sen plný halucinací ještě neskončil.

³ <http://www.youtube.com/watch?v=sg8Z5fWBp9o&feature=related>

⁴ Prekinematografický aparát vyvinutý T. A. Edisonem. Film byl sledován individuálně pomocí kukátka.

Solidarita

**Socialistická Solidarita
v sociálních hnutích**

► 1998

Rasisté zavraždí súdánského studenta H. E. Abdelradiho. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací a zakládá Iniciativu proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují billboardy republikánů, pořádají blokády jejich stánků. Přispějeme rozhodující měrou k tomu, že od tohoto roku již nesedí v českém parlamentu fašisté.

► 2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. SocSol v rámci Iniciativy proti ekonomické globalizaci spoluorganizuje protesty a kontratummit. Na hlavní demonstraci dorazí 15 tisíc lidí, bankéři a politici v panice opouští Prahu několik dní před plánovaným koncem akce MMF.

► 2002

V italské Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). SocSol se její účastní a přiveze na místo dvě desítky lidí z České republiky. Probíhá zde milionový pochod proti chystané invazi do Iráku. Organizujeme početné výpravy i na následná ESF v Paříži a Londýně.

► 2003

USA útočí na Irák. SocSol zakládá Iniciativu proti válce. Zapojujeme tak i lidi v ČR do nejmasovější demonstrace v dějinách. 15. února 2003 protestuje 15 miliónů lidí. USA se neodvážejí použít v Iráku stejných metod jako kdysi ve Vietnamu, válka skončí fiaskem pro geostrategické záměry USA.

► 2006

USA přijdou se záměrem vybudování „protiraketové“ základny na území ČR. Spoluzakládáme iniciativu Ne základnám. Po mnoha akcích se odpor proti základně stává jedním z důvodů pádu pravicové vlády v r. 2009. Později v tomto roce USA ustupují od svého záměru.

► 2008

Izrael útočí během vánočních svátků na pásmo Gazy a zabíjí během tří dní 1300 lidí. Prostřednictvím sdružení Přátelé Palestiny pořádáme demonstrace proti masakru a dáváme tak hlas většině obyvatel ČR, která na rozdíl od bezpodmínečné podpory ze strany české vlády odsuzuje tuto izraelskou politiku.

► 2010

Nová pravicová vláda chystá drastické škrt v sociální sféře. Ihned se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reforem a na podporu alternativ. Jedná se o doposud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Stojí v centru odporu proti reformám, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace.

SOLIDÁRNÍ BROŽURY

PALESTINA: Od nové Intifády k operaci Lité olovo (kolektiv autorů)

V říjnu 2000 opakovaně propukl konflikt mezi Palestinci a Izraelem. Komentátoři často uvádějí, že se jedná o etnický konflikt, který trvá již tisíce let. Tyto a další argumenty brožura podrobuje kritice; dále se zde pojednává o operaci Lité olovo a o bezprostřední reakci, kterou vyvolala.

cena 20 Kč

JOHN MOLYNEUX: Je lidská povaha překážkou socialismu?

„Socialismus je dobrá myšlenka, ale nikdy nebude fungovat, protože nezměníte lidskou povahu.“ Tak zní dnes nejuživanější a nejrozšířenější argument proti socialismu, s kterým se kriticky vyrovnává pojednání Johna Molyneuxe.

cena 15 Kč

MARTIN ŠAFFEK: Teorie odcizení u mladého Marxe

Práce, která přibližuje stěžejní koncept mladého Marxe, tj. odcizení, jež Marx promýšlí zejména v Ekonomicko-filozofických rukopisech z roku 1844. Skutečnost, že kapitalismus vzdaluje dělníka produktu jeho práce a odcizuje v posledku člověka člověku v rámci společnosti, dnes není neaktuální.

cena 25 Kč

K zakoupení na pravidelném prodejním a petičním stánku, který se koná každý čtvrtek před budovou Městské knihovny v Praze na Mariánském náměstí

✖ IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovností, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

▲ ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlaču.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systémové změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

+ SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

Přidejte se k nám!

Jarní protesty proti vládě! 16.- 21. dubna

Přichází jaro a blíží se také další vlna protestů proti vládě Petra Nečase a její asociální politice. V týdnu od 16. 4. budou po celé republice probíhat různé protestní akce nejen ProAlt, ale i mnoha dalších iniciativ nebo odborů, v sobotu 21. 4. pak týden vyvrcholí velkou demonstrací. Před rokem pořádal ProAlt svou první demonstraci, od té doby se hněv lidí obrácený proti vládě i úspěchy protestů stupňují. Pro Týden protestů se nám daří spojovat všechny možné organizace, uskupení a iniciativy. Podporu vyjádřila Herecká asociace i Národní rada zdravotně postižených. Týden protestů má šanci být největším protestem proti vládním reformám za celou dobu její existence! Přidejte se k ProAlt a pomozte nám zorganizovat největší demonstrace, které Česká republika kdy viděla. Úspěšná propagace a realizace protestních akcí ale vyžaduje alespoň minimální finanční prostředky. Chtěli bychom vás proto požádat o dobrovolný finanční příspěvek na podporu jarních protestů ProAlt. Přispět jakoukoliv částkou můžete na účet: **2500104120/2010**. Účet je transparentní a k nahlédnutí z odkazu na našem webu.

www.proalt.cz

PODEPIŠTE TAKÉ VY

WWW.ZASVOBODNE

VYSOKESKOLY.CZ

Prohlášení iniciativy Za svobodné vysoké školy, které odmítá neoliberální reformu vysokého školství, podepsalo již 6500 lidí. Přidejte se!

Prodejní místa časopisu

Celetná 20, Praha 1-Staré Město – pondělí až pátek
– 10–24 hod., sobota až neděle – 16–24 hod.

www.k4klub.org

Solidarita V lese. Časopis Solidarita je k dostání na baru v této kavárně. Krymská 12, Praha 10-Vršovice

cafevlese.cz

Kamenný obchod Fair&Bio
Sokolovská 29, Praha 8-Karlín.
Jen 100 metrů od stanice metra Florenc
Otevřeno každý pracovní den od 11.00 do 19.00

www.ekumakad.cz

Prodejní a petiční stánek Socialistické Solidarity,
Mariánské náměstí, Praha 1-Staré Město, před
Městskou knihovnou v Praze 100 metrů od stanice
Staroměstská, každý čtvrtek od 16.00 do 17.00

www.socsol.cz